

Program starostlivosti o Chránenú krajinnú oblasť Poľana na obdobie rokov 2025– 2034

**(územia európskeho významu – SKEUV0008 Repiská, SKUEV0009 Koryto,
SKUEV0045 Kopa, SKUEV0046 Javorinka, SKUEV0248 Močidlíanska skala,
SKUEV0249 Hrbatá lúčka, SKUEV0319 Poľana, SKUEV0400 Detviansky potok,
SKUEV0694 Vrchslatina, SKUEV0856 Dolná Zálomská)**

2024

Pracovná verzia

Obsah

1. ZÁKLADNÉ ÚDAJE	3
1.1 Názov a kategória chráneného územia.....	3
1.2 Prekryv s inými chránenými územiami a územiami medzinárodného významu.....	3
1.3 Kategória chráneného územia podľa medzinárodných štandardov.....	14
1.4 Vymedzenie chráneného územia a jeho ochranného pásma (dotknuté územno-správne jednotky – kraj, okres, obec, katastrálne územie, dotknuté lesné celky)	14
1.5 Výmera chráneného územia a jeho ochranného pásma	17
2. PREDMET OCHRANY	18
2.1. Vymedzenie predmetu ochrany.....	18
2.2. Zhodnotenie stavu predmetu ochrany	21
2.3. Faktory ovplyvňujúce stav predmetu ochrany.....	35
3. CIELE OCHRANY A OPATRENIA NA ICH DOSIAHNUTIE	41
3.1. Stanovenie cieľov ochrany.....	41
3.2. Zásady a regulatívy hospodárskeho, rekreačného a iného využívania územia.....	43
3.3. Opatrenia na dosiahnutie cieľov ochrany, harmonogram a merateľné indikátory ich plnenia, subjekt zodpovedný za ich plnenie	59
4. FINANCOVANIE A VYHODNOCOVANIE OPATRENÍ.....	90
4.1. Odhad finančných prostriedkov potrebných na vykonanie opatrení a zdroje financovania	90
4.2. Spôsob vyhodnocovania programu starostlivosti.....	94
5. POUŽITÉ PODKLADY A ZDROJE INFORMÁCIÍ.....	98
6. PRÍLOHY.....	107
6.1 Mapa chráneného územia.....	108
6.2 Mapa prekryvu chráneného územia s inými chránenými územiami.....	109
6.3.1 Mapa predmetov ochrany – biotopy v ÚEV	110
6.3.2 Mapa predmetov ochrany – druhy v ÚEV	126
6.3.3 Mapa predmetov ochrany – druhy v ÚEV	127
6.4 Mapa vlastnícko-užívateľských vzťahov	128
6.5.1 Mapa ekologicko funkčných priestorov lesných biotopov.....	129
6.5.2 Mapa ekologicko funkčných priestorov nelesných biotopov	130
6.6 Mapa navrhovaných opatrení.....	131
6.7 Mapa turistickej infraštruktúry a miest vyhradených pre využívanie verejnosťou	129
6.8 Hodnotenie biotopov a druhov európskeho významu a stanovenie cieľov ochrany	133
6.9 Popis opatrení v jednotlivých JPRL v rámci ÚEV nachádzajúcich sa v CHKO Poľana	185

1. ZÁKLADNÉ ÚDAJE

1.1 Názov a kategória chráneného územia

Názov územia: Poľana.

Bola vyhlásená v roku 1981 v kategórii chránená krajinná oblasť (ďalej len „CHKO“ alebo „CHKO Poľana“) vyhláškou Ministerstva kultúry Slovenskej socialistickej republiky č. 97/1981 Zb. zo dňa 12. augusta 1981 a následne v roku 2001 bola novelizovaná vyhláškou Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 431/2001 Z.z. o Chránenej krajinnnej oblasti Poľana zo dňa 3. septembra 2001. Výmera CHKO Poľana je 20 360,48 ha.

Mapa vymedzenia CHKO je v prílohe č. 6.1.

Pre účely tohto dokumentu sa bude používať pojem „ochranársky manažment“ vo význame – zásahy do biotopov (lesných aj nelesných) za účelom zlepšovania stavu biotopu alebo druhov vykonávaných pracovníkmi ŠOP SR alebo samotným užívateľom v zmysle schválených plánov resp. postupov.

1.2 Prekrýv s inými chránenými územiaми a územiaми medzinárodného významu

Územie CHKO Poľana je aj súčasťou európskej sústavy chránených území Natura 2000.

A to ako chránené vtáčie územie Poľana (SKCHVU022) (ďalej len „CHVÚ Poľana“), ktoré v sebe zahŕňa celú plochu CHKO Poľana. CHVÚ Poľana bolo vyhlásené vyhláškou Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 24/2008 Z. z. zo dňa 7. januára 2008, ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Poľana.

Tiež sa na území CHKO Poľana nachádza aj 10 území európskeho významu (ÚEV), ktorých zoznam je spracovaný v tabuľke č. 1.

Tab. č.1 Zoznam ÚEV na území CHKO Poľana

Kód územia	Názov ÚEV	Výmera v ha	Stupne ochrany
SKEUV0008	Repiská	61,67	2
SKUEV0009	Koryto	25,32	2, 5
SKUEV0045	Kopa	89,79	2, 4
SKUEV0046	Javorinka	44,31	2
SKUEV0248	Močidlíanska skala	199,27	2
SKUEV0249	Hrbatá lúčka	180,31	2
SKUEV0319	Poľana	3086,09	2, 4, 5
SKUEV0400	Detviansky potok	72,65	2, 4
SKUEV0694	Vrehslatina	17,82	5
SKUEV0856	Dolná Zálomská	7,54	2, 4

ÚEV boli zaradené do výnosu Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 3/2004-5.1 zo 14. júla 2004, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu v znení neskorších predpisov, ako aj do rozhodnutia Komisie 2008/218/ES z 25. januára 2008, ktorým sa podľa smernice Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a rastlín prijíma prvý aktualizovaný zoznam lokalít európskeho významu v alpskom biogeografickom regióne. Toto rozhodnutie Komisie bolo ďalej aktualizované novšími rozhodnutiami. V súčasnosti je účinné vykonávacie rozhodnutie Komisie (EÚ) 2023/243 z 26. januára 2023, ktorým sa prijíma šiestna aktualizácia zoznamu lokalít s európskym významom v alpskom biogeografickom regióne (Ú. v. EÚ L 36, 7.2.2023). Vyššie uvedený výnos bol zrušený nariadením vlády Slovenskej republiky č. 451/2023 Z. z. ktorým sa ustanovuje národný zoznam území európskeho významu, ktorý nadobudol účinnosť 1.1.2024. Všetky ÚEV, ktoré sa nachádzajú na území CHKO Poľana sú zaradené v prílohe nariadenia vlády.

V rámci CHKO Poľana sa nachádzajú viaceré maloplošné chránené územia, ktorých zoznam je spracovaný v tabuľke č. 2.

Hlavným cieľom uvedeného dokumentu je uviesť všetky dôvody významu ochrany prírodných a kultúrnych hodnôt Chránenej krajinné oblasti Poľana, špecifickej geologickej, geomorfologickej a hydrologickej charakteristiky, chránených druhov a biotopov národného a európskeho významu avšak s dôrazom na zabezpečenie nevyhnutných opatrení pre ich zachovanie.

Zdôrazňujeme, že na to, aby boli zachované uvedené hodnoty je nevyhnutné zabezpečenie finančnej podpory pre navrhované hospodárske aktivity vlastníkov, užívateľov a správcov pozemkov. Ide najmä o podporu poľnohospodárstva – chov hospodárskych zvierat; podporu špecifických spôsobov hospodárenia v lesoch, ale i podporu obyvateľstva v okolí CHKO Poľana s cieľom vytvárať životné podmienky pre rozvoj bývania miestnych obyvateľov a zachovávanie tradičného obhospodarovania.

Dokument zdôrazňuje reálny vplyv spôsobu využívania krajiny v okolí CHKO Poľana s ohľadom na konektivitu krajiny a efektívne územné plánovanie.

Dokument je vytváraný participatívnym spôsobom, na ktorom sa podieľajú mnohí aktéri a partneri regiónu.

V dokumente je spomenutá aj významná Biosférická rezervácia Poľana (BR Poľana), ktorá však nie je národnou kategóriou chráneného územia v zmysle platnej legislatívy a ani územím Prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO. Jej jadrová, nárazníková zóna a sčasti aj prechodná zóna (BR Poľana) sa prekrýva s hranicami CHKO Poľana. Z titulu BR Poľana však pre región v prechodnej zóne nevyplývajú žiadne obmedzenia a slúži na rozvoj územia.

Preto navrhujeme, aby sa CHKO Poľana, ktorá je zároveň aj biosférickou rezerváciou stala pilotným územím, kde sa použijú financie cielene, promptne/efektívne, transparente a bez byrokracie.

Tab. č. 2 Prehľad maloplošných chránených území, ktoré sú súčasťou CHKO Poľana

Názov CHÚ	Kategória	Stupeň ochrany	Výmera (ha)	Vyhlasovací predpis	Predmet ochrany	Číslo v štátnom zozname
Zadná Poľana	Národná prírodná rezervácia	4, 5	855,49	Úprava ministerstva kultúry SSR o vyhlásení ŠPR Poľana nad Detvou zo 6.3.1972 Vyhláška MŽP SR č.112/1999 Z.z., Všeobecne záväzná vyhláška KÚ v Banskej Bystrici č.6/2001 zo 16.3.2001 Vyhláška MŽP SR č.17/2003 Z.z. z 9. januára 2003	Ochrana zachovalého komplexu lesných porastov bukového až smrekového lesného vegetačného stupňa prevažne pralesovitého charakteru, na ktoré sú viazané rastl.a živoč. spoločenstvá typické pre zachovalé lesné ekosystémy Poľany. Biodiverzitu územia zvyšujú lúčne enklávy a rašelin. biocenózy.	383
Lubietovský Vepor	Národná prírodná rezervácia	5	236,88	Rozhodnutie SNR pre kultúru a informácie č. 6 z 25.4.1967 Vyhláška MŽP SR č.17/2003 Z.z. z 9. januára 2003 Všeobecne záväzná vyhláška Krajského úradu v Banskej Bystrici č. 7/2003 z 31.3.2003	Vrcholové spoločenstvá jedľových bučín masívu Lubietovského Vepora v rozsiahlej oblasti smrekových monokultúr a v území ovplyvňovanom poľnohospodárstvom. NPR predstavuje jedno z najväčších jadier Biosférickej rezervácie Poľana.	335
Hrončecký grúň	Národná prírodná rezervácia	5 (4 – ochranné pásmo)	55,30 (112,83)	Rozhodnutie Komisie SNR pre školstvo a kultúru č. 58906/64 - osv./11 z 21.8.1964, Úprava č.58906/1964-osv./11/ŠaK 56003/1964-osv. Vyhláška MŽP SR č.83 z 23.3.1993 Vyhláška MŽP SR č.17/2003 Z.z. z 9. januára 2003	Prírodné, zachovalé a druhovo bohaté lesné spoločenstvá 5. a 6. LVS s významným podielom cenných listnáčov (jaseň štíhly, javor horský), v ktorých jednotlivé dreviny dosahujú mimoriadne dimenzie.	271
Havranie skaly	Prírodná rezervácia	5	32,65	Všeobecne záväzná vyhláška KÚ v Banskej Bystrici č.7/1996 z 20.12.1996 Vyhláška MŽP SR č.17/2003 Z.z. z 9. januára 2003	Ochrana zachovalých lesných porastov s typickými zástupcami flóry a fauny v piatom a šiestom veget. stupni. Členitý terén prechádza do skal. stien porastených lišajníkmi. Pestré geologické a fytoecologické pomery, predpoklad ďalšieho prirodzeného vývoja.	1019

Program starostlivosti o Chránenú krajinnú oblasť Poľana na roky 2025 - 2034

Pri Bútl'avke	Prírodná rezervácia	5	21,50	Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č.83/1993 Z.z. z 23. marca 1993 Vyhláška MŽP SR č.17/2003 Z.z. z 9. januára 2003	Zachovalá časť pôvodných lesov s ojedinelým výskytom vzácneho tisu obyčajného (<i>Taxus baccata</i>), ktorú vhodne dopĺňajú skalné a bralné spoločenstvá.	844
Vrchslatina	Prírodná rezervácia	5	18,05	Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 83/1993 Z.z. z 23. marca 1993 Vyhláška MŽP SR č.17/2003 Z.z. z 9. januára 2003	Pomerne zachovalé zamokrené až rašelinné biocenózy, na ktoré sa viaže výskyt zvláštneho ekotypu smreka, schopného v mrazovej polohe sa trvalo reprodukovat'. Sú tu podmienky pre pomalý rast porastov s tvorbou rezonančného dreva.	849
Pod Dudášom	Prírodná rezervácia	5	6,24	Úprava Ministerstva kultúry SSR č.3482/1980-32 z 31.5.198 Vyhláška MŽP SR č.17/2003 Z.z. z 9. januára 2003	Fragment pôvodných lesov geomorfologického celku Poľana určený aj na vedecko-výskumné a náučné ciele.	379
Príslopy	Prírodná rezervácia	4	0,22	Výnos Ministerstva kultúry SSR č. 1161/1988-32 z 30.6.1988, Vyhláška MŽP SR č.17/2003 Z.z. z 9. januára 2003 Všeobecne záväzná vyhláška KÚ v Banskej Bystrici č. 6/2003 zo 4.3.2003	Zachovalé rašelinné spoločenstvo s výskytom rosičky okrúhlolistej (<i>Drosera rotundifolia</i>) v oblasti Poľany.	394
Mačinová	Prírodná rezervácia	5	4,86	Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č.83/1993 Z.z. z 23.3.1993 Vyhláška MŽP SR č.17/2003 Z.z. z 9. januára 2003	Pomerne zachovalé les. spoločenstvá 4. a 5.veget.stupňa, ktoré v JZ časti prechádzajú v bezlesnú kamennú sutinu, kt. je estetickým prvkom územia. Výskyt lišajníkov, machorastov a krov. Ochrana na vedecko-výskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele.	837
Kopa	Prírodná rezervácia	4	5,69	Všeobecne záväzná vyhláška KÚ v Banskej Bystrici č. 3/2001 z 23.1.2001 - ú. od 1.3.2001 Všeobecne záväzná vyhláška KÚ v B. Bystrici č. 6/2003 zo 4.3.2003 Vyhláška MŽP SR č.17/2003 Z.z z 9. januára 2003	Skalná stena so zvetrávajúcimi blokmi, ktorá predstavuje dominantu podhorskej krajiny na južných svahoch Poľany s výskytom xerotermej flóry a fauny	1095
Melichova skala	Prírodná pamiatka	4	0,09	Rozhodnutie Školskej a kultúrnej komisie ONV Zvolen č.24/64 z 24.4.1964, Vyhláška MŽP SR č. 293/1996 Z.z. z 30. septembra 1996, VZV KÚ v B. Bystrici č. 6/2003 zo 4.3.2003	30 m vysoká skalná ihla na južnom miernom svahu stratovulkánu Poľany. Vznikla pôsobením selektívnej erózie a denudácie, pričom sa zachovalo sa len najtvrdšie jadro. Má vedecký i estetický význam.	354

Program starostlivosti o Chránenú krajinnú oblasť Poľana na roky 2025 - 2034

Bátovský balvan	Prírodná pamiatka	4	0,03	Uznesenie Školskej a kultúrnej komisie ONV v Banskej Bystrici č. škol. 90/64 zo 6.5.1964 Vyhláška MŽP SR č. 293/1996 Z.z. z 30. septembra 1996 VZV KÚ v B. Bystrici č. 6/2003 zo 4.3.2003 - 4. stupeň ochrany od 1.4.03	Význačný osamotený skalný útvar na dne Hrochotskej doliny. Je to aglomerátový skalný útvar, zguľaný zo svahu doliny. Potrebne je zachovať jeho vedeckú a estetickú hodnotu pred prípadným poškodzovaním.	209
Kalamárka	Prírodná pamiatka	4	1,28	Uznesenie ONV vo Zvolene č.12/77 z 21.1.1977 Vyhláška MŽP SR č. 293/1996 Z.z. z 30. septembra 1996 VZV KÚ v B. Bystrici č. 6/2003 zo 4.3.2003 - 4. stupeň ochrany	Erózy zvyšok bočného prúdu, tvoreného pyroxenickým andezitom. Hlavný význam objektu spočíva v neporušenosti morfológických javov podmienených vo svojom vzniku stratovulkanickou stavbou masívu Poľany.	295
Jánošíkova skala	Prírodná pamiatka	5	1,68	Rozhodnutie Školskej a kultúrnej komisie ONV v Banskej Bystrici č.90/64 zo 6.5.1964 Vyhláška MŽP SR č. 293/1996 Z.z. z 30. septembra 1996	Zvislá stena skaly, vysoká asi 30 m je budovaná andezit. brekciou, ktorej lapilly, bomby, a bloky sú stmelené tufovým tmelom. Mech. zvetrávaním neodol. križovatky puklín sa vytvorila jaskyňa.	279
Spády	Prírodná pamiatka	4	0,14	Uznesenie ONV v Banskej Bystrici č.46/1988 z 22.4.1988 Vyhláška MŽP SR č. 293/1996 Z.z. z 30. septembra 1996 VZV KÚ v B. Bystrici č.6/2003 zo 4.3.2003	PP je vyhlásená na ochranu ojedinelej morfológickej formy - stupňa s mohutným blokovým zrútením pyroxenických andezitov a 15 m vysokého vodopádu v závere doliny Spády, dôležitého z vedecko-výskumného, náučného a kultúrno-výchovného hľadiska.	426
Havranka	Prírodná pamiatka	4	0,01	Rozhodnutie OÚŽP č.ŽP-98/3/66/92-Kassa z 23.3.1992 Vyhláška MŽP SR č. 293/1996 Z.z. z 30. septembra 1996 VZV KÚ v B. Bystrici č. 6/2003 zo 4.3.2003	Územie predstavuje zriedkavý morfológický útvar - skal. hradbu, vypreparovanú eróziou na hrebeni medzi dvoma dolinami, ktorá umožňuje sledovať vnútornú stavbu - vrstevnatosť viacerých fáz vulkanosedimentárneho procesu.	776
Veporské skalky	Prírodná pamiatka	4	5,22	Uznesenie ONV v Banskej Bystrici č. 27/1981-ONV z 29.4.1981 a z neho vyplývajúce Nariadenie ONV Vyhláška MŽP SR č. 293/1996 Z.z. z 30. septembra 1996 VZV KÚ v B. Bystrici č. 6/2003 zo 4.3.2003	Skalný výtvor charakteru hradieb predstavuje ojedinelý príklad geomorfológického útvaru tohto charakteru v sopečných horninách v rámci celého Slovenska.	473

Program starostlivosti o Chránenú krajinnú oblasť Poľana na roky 2025 - 2034

Kamenistý potok	Prírodná pamiatka	4	7,64	Všeobecne záväzná vyhláška KÚ v Banskej Bystrici č.14/1999 z 5.8.1999 VZV KÚ v B. Bystrici č. 6/2003 zo 4.3.2003	Zabezpečenie ochrany zachovalej ukážky ekosystému podhorského vodného toku ako významného areálu vydry riečnej (<i>Lutra lutra</i>).	1064
Hrochotská Bukovina	Chránený areál	4	0,24	Všeobecne záväzná vyhláška KÚ v Banskej Bystrici č.2/2000 z 25.2.2000	Ochrana lokality významnej z hľadiska zachovania fauny horských lúk, predovšetkým rovníkridlovcov.	1083
Dolná Zálomská	Chránený areál	4	2,48	Všeobecne záväzná vyhláška KU v Banskej Bystrici c.3/2000 z 25.2.2000	Územie je mozaikou mezofilných lúčnych a mokradných spoločenstiev. Ide o lokalitu s mimoriadnou diverzitou rastlinných spoločenstiev na malej ploche, ktorá je podmienená rôznorodosťou stanovištných podmienok, najmä vlhkostným gradientom a expozíciou.	1084
Meandre Kamenistého potoka	Chránený areál	4	x	Rozhodnutie Okresného úradu životného prostredia v Banskej Bystrici č. ŽP - 592/1991-3 z 25.6.1991 Vyhláška MŽP SR č. 293/1996 Z.z. z 30. septembra 1996	CHÚ predstavuje 2,5 km dlhý úsek Kamenistého potoka od okraja obce Sihla po horáreň Klimentka, ktorá s bezprostredným okolím vytvára unikátny model, na ktorom možno dokladovať tvorbu a dynamiku meandrov.	771
Horná Chrapková	Chránený areál	4	1,06	Všeobecne záväzná vyhláška KÚ v Banskej Bystrici č.8/1998 z 30.11.1998	Územie predstavuje podmáčané až mokradné lúky s bohatým floristickým zložením, napr.ohrozený <i>Trollius europaeus</i> a mnohé z čeľade Orchidaceae - orchideovitých. Reprodukčná lokalita ohrozených druhov obojživelníkov.	1049
Vodopád Bystrého potoka	Prírodná pamiatka	-	-	Nariadenie ONV vo Zvolene č. 37/1982 z 19.10.1982, Vyhláška MŽP SR č. 293/1996 Z.z. z 30. septembra 1996 Od r. 2002 je vodopád chránený ako národná prírodná pamiatka s podmienkami ochrany podľa § 24 zákona 543/2002 bez stupňa ochrany a výmery.	Ochrana skalnej steny vodopádu, ktorý tvorí najvyšší vodopád na vulkanitoch Západných Karpát	
Buk pod Kľukou	Chránený strom	-	-	Uznesenie ONV vo Zvolene č. 4/1985 z 24.09.1985 Všeobecne záväzná vyhláška KÚ v B. Bystrici, 5/1996, 20.12.1996	Strom má vzhľadom na svoj vek a dimenzie významný vedecký, ekologický a estetický prínos.	S 283

Program starostlivosti o Chránenú krajinnú oblasť Poľana na roky 2025 - 2034

Pralesy Slovenska-Bartkovo	Prírodná rezervácia	5	15,11	Nariadenie vlády SR č. 427/2021 Z. z. z 3.11.2021	Biotop európskeho významu: Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130).	1279
Pralesy Slovenska-Bukovina	Prírodná rezervácia	5	37,11	Nariadenie vlády SR č. 427/2021 Z. z. z 3.11.2021	Biotopy európskeho významu: Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls 4 Lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180).	1284
Pralesy Slovenska-Bútľavka	Prírodná rezervácia	5	191,05	Nariadenie vlády SR č. 427/2021 Z. z. z 3.11.2021	Biotopy európskeho významu: Ls 4 Lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180), Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130).	1286
Pralesy Slovenska-Bystrý potok	Prírodná rezervácia	5	21,89	Nariadenie vlády SR č. 427/2021 Z. z. z 3.11.2021	Biotopy európskeho významu: Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls 4 Lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180).	1288
Pralesy Slovenska-Koryto	Prírodná rezervácia	5	22,76	Nariadenie vlády SR č. 427/2021 Z. z. z 3.11.2021	Biotopy európskeho významu: Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls 4 Lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180).	1309
Pralesy Slovenska-Kútik	Prírodná rezervácia	5	11,60	Nariadenie vlády SR č. 427/2021 Z. z. z 3.11.2021	Biotopy európskeho významu: Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls 4 Lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180).Lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180).	1315
Pralesy Slovenska-Poľana	Prírodná rezervácia	5	41,25	Nariadenie vlády SR č. 427/2021 Z. z. z 3.11.2021	Biotopy európskeho významu: Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls 5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140).	1326

Mapa prekryvu CHKO s územiaми európskej sústavy chránených území Natura 2000 a maloplošnými chránenými územiaми sú v prílohách č. 6.2.

Územie medzinárodného významu:

Biosférická rezervácia Poľana

Medzinárodná koordinačná rada programu UNESCO - Človek a biosféra (Man and the Biosphere) schválila CHKO Poľana za biosférickú rezerváciu dňa 27. marca 1990 a zaradila ju do Svetovej siete biosférických rezervácií UNESCO. Biosférické rezervácie slúžia ako príklady trvalo udržateľného života, prijateľnej rovnováhy a vzájomného vzťahu človeka s prírodným prostredím. Výmera územia korešpondovala s výmerou CHKO o rozlohe 20 360 ha. V roku 2015 bol na zasadnutí Medzinárodnej koordinačnej rady UNESCO predložený návrh na rozšírenie Biosférickej rezervácie Poľana o jej prechodovú zónu v katastrálnom území Mesta Hriňová tzv. Hriňovské lazy. Návrh rozšírenia bol akceptovaný, a tak sa výmera biosférickej rezervácie v roku 2016 zvýšila na 24 158,23 ha.

Jadrová zóna: 1 332,70 ha (2016)

Nárazníková zóna: 6 418,53 ha (2016)

Prechodná zóna: 16 407,00 ha (2016)

Okres: Detva, Zvolen, Banská Bystrica, Brezno

Katastrálne územie: Hrochoť, Ľubietová, Hronec, Sihla, Valaská, Hriňová, Očová, Poniky, Detva, Povrazník, Čierny Balog, Dúbravy

Biosférická rezervácia Poľana je súčasťou medzivládneho programu UNESCO Človek a biosféra (Program MAB). Plní tri funkcie ochrannú, logistickú, rozvojovú, a to participatívnym spôsobom riadenia. Ochrana je do veľkej miery zabezpečovaná plnením úloh vyplývajúcich z činnosti Správy Chránenej krajinnéj oblasti Poľana. Správa CHKO Poľana je partnerom Koordinačnej rady BR Poľana, ktorý napĺňa ochrannú funkciu cez plán hlavných úloh ŠOP SR, ako aj napomáha pri plnení logistickej a rozvojovej funkcie. V regióne pôsobí ako partner, konzultant a iniciátor a tvorca myšlienok. Logistická funkcia je zabezpečovaná podporou výskumu, monitorovania životného prostredia, ako aj šírením osvedy a vzdelávacích aktivít na školách pre lepšie pochopenie interakcií medzi ľuďmi a prírodou. Zvýšená pozornosť sa venuje výchove mladej generácie k prírodným a kultúrnym hodnotám Poľany, ako kľúčovej úlohe dôležitej pre zachovanie hodnôt územia. Biosférická rezervácia Poľana iniciovala stretnutie vedeckých inštitúcií a v súlade s UNESCO Technickými smernicami pre biosférické rezervácie má ambíciu zriadiť vedeckú radu, ktorá zastreší rozsah výskumných aktivít v území a zabezpečí dostupnosť výsledkov výskumu. Rozvojová funkcia má podporovať miestnych obyvateľov a zabezpečovať jeho sebestačnosť a princípy obehovej ekonomiky regiónu. Súčasnou výzvou je udržať človeka v krajine a zachovať tradičné hospodárenie na Poľane.

V roku 2014 bol prvý krát Správou CHKO Poľana zvolaný Prípravný výbor Koordinačnej rady BR Poľana (KR BR Poľana). Výbor zasadal ako neformálna skupina zástupcov z regiónu do roku 2022.

Činnosť a úsilie neformálneho zoskupenia viedlo k príprave nových stanov pre vznik právnej formy KR BR Poľana, ktoré boli uznané Ministerstvom vnútra SR v roku 2022. KR BR Poľana sa tak stala právnickou osobou vo forme občianskeho združenia.

Členmi rady sú zástupcovia samospráv, vlastníkov a užívateľov, podnikateľov, lesníkov, poľnohospodárov, zástupcov kultúrnych, vzdelávacích a výskumných inštitúcií. Spoločne reagujú na podnety z územia a prijímajú spoločné závery a rozhodnutia. Predsedom Koordinačnej rady BR Poľana je volený zástupca regiónu. Predsedníctvo zložené s deviatich členov, je výkonným orgánom združenia, ktoré sa svojou činnosťou zodpovedá valnému zhromaždeniu. Riadi činnosť združenia v období medzi zasadnutiami valného zhromaždenia. Predsedníctvo KR BR zvoláva valné zhromaždenie dva krát do roka. Na dodržiavanie stanov a vnútorných predpisov dohliada kontrolný orgán – revízor. BR Poľana prijala v roku 2014 akčný plán a vypracovala stratégiu regionálnej identity pre rozvoj BR Poľana. Úzko spolupracuje so Správou CHKO Poľana.

Poslaním OZ KR BR Poľana je participatívne realizovať program UNESCO „Človek a biosféra“. Združenie má priniesť pre región Podpoľania nové príležitosti, reagovať na výzvy a vytvárať princípy podporujúce udržateľný život miestnych obyvateľov. Koordinačná rada BR Poľana sa snaží posilniť rozvojovú funkciu, ktorá je v agende biosférických rezervácií dlhodobo zanedbávaná. Vytvára podmienky pre otvorené diskusie odborníkov z oblasti urbanizmu, poľnohospodárstva, veľkých šeliem, lesníctva a poľovníctva. Má ambíciu podporovať a zlepšovať životnú úroveň miestnych obyvateľov prípravou partnerských projektov.

Analýza vonkajšieho prostredia a jeho vplyvy na Biosférickú rezerváciu Poľana

Medzinárodné vplyvy

- **Existujúce medzinárodné vymedzenie BR (UNESCO)** - fungovanie BR upravujú medzinárodné dokumenty UNESCO v rámci Programu Man and Biosphere, ku ktorým sa prihlásila aj Slovenská republika. Podľa Štatútu biosférických rezervácií UNESCO z roku 1995 biosférickou rezerváciou sa rozumie: „Oblasti suchozemských a pobrežný/morských ekosystémov alebo ich kombinácie, ktoré sú medzinárodne uznávané v rámci programu UNESCO – Človek a biosféra (MaB), v súlade s týmto štatútom.“
- **UNESCO MAB ICC dynamicky reflektuje na potreby BR** a rokuje o návrhoch jednotlivých BR, aj keď nemajú doteraz právne postavenie, je snaha o upevnenie postavenia BR na medzinárodnej a národnej úrovni,
- **Snaha o vytvorenie medzinárodnej právnej databázy** členských krajín Programu MAB o ukotvení BR v národných legislatívach,
- Program MAB sa stal „vlajkovou loďou“ pre prijatý **Globálny rámec pre biodiverzitu do roku 2030 a Agendy 2030**
- **Biosférické rezervácie sú vnímané ako „OECM“** (Other effective areabased conservation measures), ktoré naplňajú ciele Globálneho rámca pre biodiverzitu.

Národné vplyvy

- **Politické, vládne a legislatívne** Slovenská republika k programu UNESCO MaB pristúpila v januári 1993, kedy bol schválený štatút Slovenskej komisie pre UNESCO a Vláda SR následne svojím uznesením č. 338/1994 Z. z. schválila návrh na zabezpečenie medzinárodných programov UNESCO v SR a uložila ministrom životného prostredia, školstva a vedy, výskumu a športu ako aj ministrom poľnohospodárstva vytvárať podmienky na realizáciu programu UNESCO Človek a biosféra,

- aj napriek vyššie uvedenému nie je dostatočne chápaný význam a úlohy BR na Slovensku,
- vymedzenie biosférických rezervácií v SR absentuje,
- biosférická rezervácia sa spomína len výlučne v § 28b Zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, kde je biosférická rezervácia zaradená medzi tzv. územie medzinárodného významu. Samotný pojem „biosférická rezervácia“ však definovaný, zákonom alebo právnym predpisom nižšej právnej sily, nie je. Zároveň v žiadnom inom právnom predpise Slovenskej republiky a/alebo predpisy nižšej právnej sily sa nenachádza ani len odkaz na pojem „biosférické rezervácie“,
- nezáujem štátu o UNESCO lokality o zabezpečenie ich udržateľného financovania a zabezpečenia ich poslania,
- absentujúca zodpovedná inštitúcia za riadenie BR,
- postavenie SV MAB je slabo akceptované inými rezortami,
- silná preferencia a tlak na využívanie BR len ako chránených území, čo má negatívny dopad na plnenie všetkých troch funkcií BR,
- dokumenty prijaté UNESCO nemajú záväzný charakter, ale len formu odporúčania (zrejme aj z tohto dôvodu ani zákonodarca SR nepristúpil k bližšiemu definovaniu postavenia biosférických rezervácií v Slovenskej republike formou zákona) a preto ich nedodržiavanie alebo nezakotvenie do právneho poriadku nie je možné nijakým spôsobom sankcionovať,
- súčasná politika MŽP SR v riešení problémov s veľkými šelmami a ich regulácií,
- záväzok SR naplňovať ciele Agendy 2030, ktoré by mali byť dosahované cez plnenie indikátorov naprieč SR,
- vplyv politického cyklu (voľby na všetkých úrovniach vlády) na riešenie problematiky BR v SR (ich podpory),
- politika zameraná na oblasť životného prostredia z úrovne regiónov, obcí a miest.

Spoločenské vplyvy

- nezáujem o poľnohospodárstvo, nedostatočná starostlivosť o pôdu a tak negatívny vplyv na biodiverzitu územia BR,
- nedostatočná podpora udržania a rozvoja poľnohospodárstva v SR,
- zmena využívania krajiny,
- nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily,
- nezáujem o tradičné povolania,
- slabá podpora vzdelávacích programov pre BR,
- živý potenciál zachovávaní tradícií.

Ekonomické vplyvy

- neexistujúci priamy finančný mechanizmus podpory fungovania BR vytvorený z úrovne zastrešujúceho orgánu MŽP SR,
- finančná podpora z Plánu obnovy, OP Slovensko a z iných domácich a zahraničných zdrojov,
- globálna ekonomická kríza prejavujúca sa v poklese rastu HPD, vysokej inflácií, nestabilite v ekonomike (dopad na obyvateľstvo, podnikateľské subjekty a pod.)
- dopady pandémie COVID 19,
- nerozvíjajúci sa cestovný ruch - príčiny treba definovať.

Sociálne vplyvy

- demografický vývoj – starnutie obyvateľstva a migrácia obyvateľstva za prácou, čo ohrozuje zachovanie kultúry, autentickosti a špecifik území,
- zmeny v správaní obyvateľov prejavujúci sa v spôsobe trávenia voľného času,
- nekoncepčnosť urbanizácie krajiny tvorby strategických dokumentov,

- veľmi slabá úroveň povedomia o význame biosférických rezervácií v SR,
- nezáujem o veci verejné,
- trendy v prepájaní vedy a praxe – využívanie potenciálu vedeckých poznatkov.

Inštitucionálne vplyvy

- BR Poľana je spravovaná pracovníkom Správy CHKO Poľana, ktorá nemá právnu subjektivitu a je zložkou Štátnej ochrany prírody SR. Zodpovednosť za veľkoplošné chránené územie je úzko spätá s plnením úloh v rámci agendy biosférickej rezervácie, ktorá pokrýva spravidla rozlohou väčšie územie, väčšie množstvo zainteresovaných subjektov a tým náročnejšie riadenie jeho rozvoja,
- absentuje dlhodobý strategický prístup k rozvoju biosférických rezervácií s podporou zastrešujúcich orgánov MŽP SR a ŠOP SR,
- UNESCO Technické smernice pre BR, ktoré tvoria rámec pre tvorbu kľúčových dokumentov BR prispôbených podmienkam konkrétnej krajiny, v podmienkach Slovenskej republiky takéto národné smernice v oblasti riadenia a pôsobenia biosférických rezervácií chýbajú,
- kľúčovou požiadavkou pre spravovanie BR z úrovne UNESCO je uplatňovanie participatívneho manažovania územia s dôrazom na zapájanie relevantných stakeholderov,
- otvorené možnosti vo vzniku koordinačných rád biosférických rezervácií.

Technické a technologické vplyvy

- rapídny rozvoj nových technológií a techniky s možnosťou uplatnenia v BR,
- rozvoj nových trendov v lokálnom a regionálnom rozvoji,
- implementácia nových ekologických a voči životnému prostrediu ohľaduplných výrobných postupov a dodržiavanie štandardov v tejto oblasti; udržateľná doprava,
- starostlivosti o krajinu a chránené územia.

Analýza zložiek potenciálu BR Poľana

Prírodno-geografický potenciál

- **prírodno-geografický potenciál**, tzv. environmentálna identita Biosférickej rezervácie Poľana obsahuje potenciál abiotických a biotických zložiek územia a druhotnej krajinej štruktúry je podrobne rozpracovaný v 1. kapitole tohto dokumentu.

Socio-ekonomický potenciál

- **Socio-ekonomický potenciál** je orientované predovšetkým na poľnohospodárstvo a lesníctvo.
- Najväčšiu časť poľnohospodárskej pôdy, ktorú využívajú, tvoria trvalé trávne porasty.
- Tradičné poľnohospodárske postupy, zanikajú z dôvodu zmeny kultúrnych vzorcov správania.
- Územie Poľany je veľmi známe mnohými miestnymi remeselnými výrobkami, ako aj potravinárskymi výrobkami z mlieka, bravčového a hovädzieho mäsa, medu, ale aj pekárenských výrobkov.
- Miestni výrobcovia sú označení aj regionálnou značkou Podpoľanie, ktorá je zárukou originálnej výroby a kvality.

Inovačný potenciál

- **Inovačný potenciál** predstavuje výskumno-vzdelávacie podmienky a prostredie, kultúrnu diverzifikáciu, zázemie nových nápadov, inovácií, či pôsobenia tretieho sektora v území.
- Existencia rôznych vzdelávacích a kultúrnych inštitúcií pokrývajúcich rôzne úrovne vzdelávania, či kultúrno-spoločenských aktivít. (9 materských škôl, 15 základných škôl, 4 umelecké školy a 3 stredné školy).
- Existencia vysokých škôl a výskumno-vedeckých pracovísk (Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Technická univerzita vo Zvolene, Akadémia umení v Banskej Bystrici, či Fakulta zdravotníctva, Slovenskej zdravotníckej univerzity, či pobočku SAV – Ústav vied o Zemi v Banskej Bystrici, Ústava ekológie lesa vo Zvolene).
- Realizácia projektu Implementácia Agendy 2030 prostredníctvom biosférických rezervácií (Projekt APVV) v BR Poľana.
- Významným faktorom, ktorý ovplyvňuje inovačný potenciál tohto územia je zapojenie kľúčových stakeholderov a obyvateľstva.
- Správa CHKO Poľana je dôležitým koordinátorom spolupráce medzi miestnymi zainteresovanými stranami. V rámci biosférickej rezervácie združujú odborníkov, partnerov, ale aj volených predstaviteľov obcí spadajúcich do tohto územia prostredníctvom Koordinačnej rady BR Poľana. Uplatňujú participatívny prístup riadenia rozvoja biosférickej rezervácie na základe pravidelných stretnutí a projektov so zástupcami miestnych samospráv, podnikateľmi, mimovládnyimi organizáciami a občanmi.

1.3 Kategória chráneného územia podľa medzinárodných štandardov

CHKO Poľana zodpovedá manažmentovej kategórii chránených území Medzinárodnej únie ochrany prírody (IUCN) Chránená krajina – kategória V. Tá je definovaná ako územie, v ktorom interakcia medzi človekom a prírodou dala vznik krajine so špecifickým charakterom s významnými ekologickými, biologickými, kultúrnymi a krajinárskymi hodnotami; udržiavanie integrity tejto interakcie je nevyhnutné pre ochranu a zachovanie takýchto území a na ne viazaných prírodo-ochranných a ďalších hodnôt.

Územie je určené na ochranu:

- a) ekologických procesov spolu s množstvom druhov a ekosystémov charakteristických pre dané územie, ktoré zároveň dávajú možnosť pre uplatnenie duchovných, vedeckých, vzdelávacích, rekreačných zámerov, či pre návštevnosť, ktoré sú zlučiteľné s cieľmi ochrany územia (EFP L1 a L2 v CHKO),
- b) konkrétnych druhov alebo biotopov a ich manažment by mal odrážať túto prioritu. Veľká skupina biotopov a druhov, ktoré sú predmetom ochrany, vyžadujú pravidelné aktívne zásahy, nutné pre udržanie biotopov a biotopov druhov. Územie bude obhospodarované primárne kvôli vzácnej flóre a faune a manažmentové zásahy budú vykonávané s vedomím, že akýkoľvek zisk alebo sociálny benefit je tu sekundárny (v území vymedzené ekologicko-funkčné priestory EFP L3 až L5 EFPN1 - 4) alebo s cieľom zachovania alebo zlepšenia stavu biotopov a biotopov druhov, ktoré sú predmetom ochrany CHKO
- c) charakteristickej štruktúry krajiny a jej vzhľadu s vysokým rekreačným potenciálom a to prostredníctvom podpory k prírode šetrného poľnohospodárstva a prírode blízkeho obhospodarovania lesov s cieľom postupnej obnovy ich druhového zloženia a usmernením urbanizácie územia (EFPL4, N5 až N7 a N9).

V časti lesov CHKO (časť EFPL2), ktoré boli zmenené ľudskou činnosťou, ale v ktorých ekologické procesy naďalej prebiehajú, budú vykonávané opatrenia na regeneráciu biotopov (napr. odstraňovanie stanovištne nepôvodných druhov drevín, doplnenie chýbajúcich prirodzene sa vyskytujúcich drevín, obnova prirodzenej štruktúry). Takýto opravný manažment bude časovo a priestorovo jasne ohraničený a bude v súlade s cieľmi ochrany uvedenými v kapitole 3.

1.4 Vymedzenie chráneného územia a jeho ochranného pásma (dotknuté územnosprávne jednotky – kraj, okres, obec, katastrálne územie, dotknuté lesné celky)

Tab. č. 3 Súpis dotknutých územnosprávnych jednotiek na území CHKO Poľana

Kód kraja	Názov kraja	Kód okresu	Názov okresu	Kód obce	Názov obce	Kód k. ú.	Názov k. ú.
600	Banskobystrický	601	Banská Bystrica	508659	Hrochoť	508659	Hrochoť
				508748	Lubietová	508748	Lubietová
				508918	Poniky	508918	Poniky
				508926	Povrazník	508926	Povrazník
				509027	Strelníky	509027	Strelníky
		603	Brezno	508527	Čierny Balog	508527	Čierny Balog
				508667	Hronec	508667	Hronec
				508993	Sihla	508993	Sihla
				509086	Valaská	509086	Valaská
		604	Detva	518263	Detva	518263	Detva
				518379	Dúbravy	518379	Dúbravy
				518468	Hriňová	518468	Hriňová
		611	Zvolen	518662	Očová	518662	Očová

CHKO Poľana sa nachádza na 8 lesných celkoch (LC) v prípade štátnych užívateľov pozemkov a na 4 LC v prípade neštátnych subjektov. Podrobnosti sú uvedené v tabuľke č. 4.

Tab. č. 4 Súpis dotknutých obhospodarovateľov lesov na území CHKO Poľana

Užívatelia JPRL		LC	Výmera (ha) podľa GIS	Obdobie platnosti PSL
Štátni	Lesy Slovenskej republiky, š.p., o. z. OZ Poľana, IČO: 36038351	Poľana	4264,4821	2021-2030
		Kyslínky	3267,1726	2021-2030
		Očová	1709,3267	2021-2030
		Lesy Sihla	0,0226	2015-2024
		Slovenská Ľupča	17,0956	2020-2029
	Lesy Slovenskej republiky, š.p., o. z. OZ Horehronie, IČO: 36038351	Lesy Sihla	4041,0903	2015-2024
		Lesy Hronec	947,2229	2015-2024
		Osrblic	1093,0986	2022-2031
		Projekt Sihla I.	0,097	2016-2024
		Čierny Balog	9,8822	2016-2025
Spolu štátni užívatelia			15349,4906	
Neštátni	Pozemkové spoločenstvo - spoločná hora Hriňová - Riečka, IČO: 50384554	Poľana	30,3877	2021-2030

Program starostlivosti o Chránenú krajinnú oblasť Poľana na roky 2025 - 2034

Spoločná hora Hriňová - Chabadové p.s., IČO: 42317461	Poľana	13,9266	2021-2030
Debnárová Mária	Kyslinsky	2,4387	2021-2030
Urbárske pozemkové spoločenstvo Hrochot', IČO: 00624438	Kyslinsky	0,7325	2021-2030
Šimková Viera	Očová	0,2527	2021-2030
Šufliarsky Jozef a spol.	Očová	2,5950	2021-2030
Báťka Jaroslav, MVDr. a spol. II	Očová	0,9433	2021-2030
Báťka Jaroslav, MVDr. a spol.I	Očová	7,0966	2021-2030
Babic Jozef	Očová	10,5876	2021-2030
Babic Peter	Očová	4,1352	2021-2030
Babic Peter a spol.	Očová	0,7880	2021-2030
Balážová Oľga	Očová	2,0303	2021-2030
Fekiač Jozef	Očová	2,8758	2021-2030
Golian Jozef	Očová	3,9861	2021-2030
Golian Marián	Očová	1,3353	2021-2030
Chabadová Anna	Očová	0,5228	2021-2030
Chlebničanová Anna a spol.	Očová	0,4221	2021-2030
Lakota Štefan a Krnáčová	Očová	9,5357	2021-2030
Melich Jozef	Očová	15,3573	2021-2030
Murín Matúš a spol.	Očová	5,0821	2021-2030
Nosál Miroslav, Ing.	Očová	4,3195	2021-2030
Pozemkové spoločenstvo obce Očová, IČO: 37958461	Očová	213,1734	2021-2030
Slivka Ján	Očová	0,7022	2021-2030
Spoločná hora Hriňová - Chabadové p.s., IČO: 42317461	Očová	56,5365	2021-2030
Sujová Elena a spol.	Očová	7,5829	2021-2030
Urbárska spoločnosť Dúbravy - Pozemkové spoločenstvo, IČO: 42190177	Očová	27,7672	2021-2030
Urbárska spoločnosť Detva, pozemkové spoločenstvo, IČO: 42314640	Očová	651,7124	2021-2030
Obecné lesy Lubietová, spol. s.r.o., IČO: 31579043	Slovenská Lupča	750,6347	2020-2029
Obecný podnik lesov, spol. s.r.o., Poniky, IČO: 31604510	Slovenská Lupča	497,3931	2020-2029
Pozemkové spoločenstvo - URBÁR v Strelníkoch, IČO: 31930824	Slovenská Lupča	95,0263	2020-2029
Rímskokatolícka cirkev, farnosť Medzibrod, IČO: 31938574	Slovenská Lupča	64,0182	2020-2029
Urbárske pozemkové spoločenstvo Povrazník, IČO: 31936636	Slovenská Lupča	16,2257	2020-2029
Spolu neštátni užívatelia		2500,1235	
Spolu lesné pozemky podľa JPRL		17849,6141	

Mapa vlastnícko-užívateľských vzťahov chráneného územia je spracovaná v prílohe č. 6.4.

Z hľadiska vlastníckych vzťahov **prevláda štátne vlastníctvo** na takmer 64 % výmery CHKO Poľana. Prehľad využívania pozemkov podľa evidencie katastra nehnuteľností v CHKO je uvedený v tabuľke č. 5.

Tab. č. 5 Prehľad druhov pozemkov a foriem vlastníctva v CHKO (podľa registra KN-C stav k 1.6.2024)

Druh pozemku forma vlastníctva	výmera (ha)							Spolu
	orná pôda	záhrada, ovocný sad	trvalý trávnny porast	lesný pozemok	vodná plocha	zastavaná plocha a nádvorie	ostatná plocha	
štátne	28,46	1,86	343,2	12647,68	89,33	23,92	15,58	13150,03
súkromné	32,32	8,49	421,4	658,43	0	15,78	20,69	1157,11
miest, obcí, samosprávneho kraja	0	0,04	0,8	26,7	0	0,58	11,75	39,87
cirkevné	0	0	7,37	89,86	0	0	0	97,23
bez LV	14,42	293,67	1456,74	4391,17	8,66	23,28	38,75	6226,69
Spolu	75,2	304,06	2229,51	17813,84	97,99	63,56	86,77	20670,93

Druh pozemku forma vlastníctva	podiel (%)							Spolu
	orná pôda	záhrada, ovocný sad	trvalý trávnny porast	lesný pozemok	vodná plocha	zastavaná plocha a nádvorie	ostatná plocha	
štátne	0,14	0,01	1,66	61,19	0,43	0,12	0,08	63,62
súkromné	0,16	0,04	2,04	3,19	0,00	0,08	0,10	5,60
miest, obcí, samosprávneho kraja	0,00	0,00	0,00	0,13	0,00	0,00	0,06	0,19
cirkevné	0,00	0,00	0,04	0,43	0,00	0,00	0,00	0,47
bez LV	0,07	1,42	7,05	21,24	0,04	0,11	0,19	30,12
Spolu	0,36	1,47	10,79	86,18	0,47	0,31	0,42	100

1.5 Výmera chráneného územia a jeho ochranného pásma

CHKO Poľana bola vyhlásená vyhláškou Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 431/2003 Z. z. z 3. septembra 2001 na výmere **20 360,4804 ha**.

Podľa aktuálneho parcelného stavu KN-C k r. 2024 bola určená výmera CHKO Poľana **20 670,93 ha**. Z toho je 2 608,77 ha poľnohospodárskej pôdy, 17 813,84 ha lesnej pôdy, 97,99 ha vodných plôch, 63,56 ha zastavaných plôch a 86,77 ha ostatných plôch.

Uvedený rozdiel vo výmere územia CHKO Poľana **nevznikol zväčšením** resp. rozšírením územia, **ale technickou chybou** v procese spracovania podkladov z katastra v roku 2000 (nesprávne resp. neúplné podklady o výmerách parciel – vzhľadom na vtedajšie technické možnosti, a to vyhlasovanie územia na fyzických (tlačených) mapách sa tieto rozdiely nedali zistiť). Preto v tomto dokumente pri vyhodnocovaní plôch a ich percentuálneho zastúpenia budeme vychádzať z reálneho údaju o výmere (zisteného v prostredí GIS).

Z toho podiel území s 5. stupňom ochrany dosahuje 1 536,76 ha (7,43 %), so 4. stupňom 144,34 ha (0,7 %), s 2. stupňom ochrany 18 989,83 ha (91,87 %) z celkovej výmery CHKO

Poľana. 3. stupeň ochrany predstavuje len ochranné pásma vyhlásených NPR a PR (okrem PR Pralesy Slovenska) a predstavuje 100 m pásmo od hranice PR (v zmysle zákona 543/2002 Z.z.). Preto ich výmeru nie je možné vyjadriť.

CHKO Poľana nemá ochranné pásmo.

2. PREDMET OCHRANY

Hlavným predmetom ochrany je pohorie Poľany s najlepšie zachovanými rysmi pôvodnej vulkanickej morfoštruktúry. Výnimočne je zachovaná najmä kolapsovo-erózna kaldera v centre vulkánu. Okraj kaldery tvorí hlavný hrebeň pohoria, k západu otvorený Hrochotskou dolinou, ktorá vznikla v spätnou eróziou Hučavy – jedného z tokov, ktoré sa radiálne rozbiehali po vonkajšom vulkanickom svahu. V severnej časti vybieha z hlavného hrebeňa rászocha Vepra (1 270 m n. m.) s geografickým centrom Slovenska (Hrb, 1255 m n. m.).

Masív Poľany dominuje veľkej časti stredného Slovenska. Má pre tunajšiu krajinu veľký prírodný, ale aj kultúrno-historický význam. Poľana je vulkanická štruktúra, ktorá horninovým zložením a reliéfom úzko nadväzuje na svoje bezprostredné okolie, či už sú to okolité vulkanické pohoria (Javorie, Kremnické a Štiavnické vrchy), alebo Zvolenská kotlina a stredné Pohronie. Vznik týchto štruktúr má spoločný menovateľ – tektonické procesy doznievania mladších fáz alpínskej orogenézy. Africký blok postupne vysúvaný smerom na sever zrážkou s Eurázijským kontinentom vytvoril najskôr pásmo alpínskych pohorí od Atlasu až po Anatóliu, ktorého časťou sú aj Karpaty. Neskôr bol celý takto konsolidovaný blok nasunutý na oceánsku doménu magurského oceánu, čo bolo jednou z príčin vzniku neogénneho vulkanizmu v celej dĺžke karpatského oblúka.

V porovnaní so susednými vulkanickými štruktúrami je Poľana plošným rozsahom síce neveľká, ale najlepšie zachovaná a najvyššia vyhasnutá sopka v celej oblasti karpatského oblúka. Zachovalosť vulkanickej formy Poľany je daná hlavne tým, že po skončení vulkanickej činnosti nebola intenzívne postihnutá neotektonickými procesmi. Došlo iba k čiastočnému poklesu severovýchodnej časti centrálnej zóny sopky a zvyšok do dnešnej podoby dokonala erózia, ktorá postupne rozširovala kráter až do vzniku terajšej kolapsovo-eróznej kaldery.

2.1. Vymedzenie predmetu ochrany

Predmetom ochrany CHKO Poľana sú:

a) Pohorie Poľany – kaldera a jej anorganické javy, hydrológia a geomorfológia, krajinný ráz

Dominantu územia CHKO Poľana tvorí stravovulkán Poľana. Predstavuje najlepšie zachovanú a najvyššiu vyhasnutú sopku nielen na Slovensku, ale aj v celej oblasti karpatského oblúka. Poľana vznikla postupne v štyroch etapách neogénnej vulkanickej činnosti, ktorých aktivitu dotvorili tektonické procesy doznievania mladších fáz alpínskej orogenézy a vytvorili množstvo pozoruhodných geologických javov, štruktúr a foriem, ktoré sú spolu s biotickou zložkou považované za predmety ochrany.

Poľana predstavuje kruhovitý masív s najzachovalejšími rysmi pôvodnej vulkanickej morfoštruktúry s jedinečnou ukážkou kolapsovo-eróznej kaldery.

Mohutné lávové prúdy tvoria základ viacerých chránených území ako napr. skalné mesto v PR Kopa, skalný amfiteáter NPP Vodopád Bystrého potoka, veniec andezitových brál, veží a skalných stĺpov v PP Kalamárka, či PP Melichova skala.

Pozoruhodné aglomerátové hradby, bralá či bloky sú základom prírodných pamiatok ako PP Havranka, PP Jánošíkova skala, PP Bátovský balvan, či PP Veporské skalky.

Vzácnym abiotickým javom je CHA Meandre Kamenistého potoka, ktorý predstavuje unikátny, učebnicový model tvorby a dynamiky meandrov.

Hydrologické pomery

Špecifická geomorfologická stavba územia sa odráža aj v jedinečnej riečnej sieti územia. Centrálnu časť kaldery Poľany odvodňuje potok Hučava, ktorého prítoky vytvárajú dostredivú sieť vodných tokov. Naopak na obvode kaldery sa vytvorila odstredivá – radiálna sieť vodných tokov, ktoré odtekajú z územia na všetky svetové strany. Celková udávaná dĺžka vodných tokov na Poľane je 357,12 km (Sláviková & Krajčovič 1996). Najvýznamnejšími tokmi územia okrem spomínanej Hučavy sú Hukava a Slatina na juhovýchode územia, Kamenistý potok na severovýchode, Hutná na severozápade a Zolná na západe. Všetky toky patria do povodia rieky Hron.

V juhovýchodnej časti územia na hornom toku Slatiny sa nachádza vodárenská nádrž Hriňová. Na juhovýchodnú časť územia CHKO sa preto vzťahujú obmedzenia vyplývajúce z príslušných pásiem hygienickej ochrany.

b) **Vybrané biotopy európskeho významu a národného významu** podľa prílohy č. 1 k vyhláške Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 170/2021 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška MŽP SR č. 170/2021 Z. z.“), ktoré sú zároveň predmetom ochrany území európskeho významu, prekrývajúcimi sa s CHKO. Sú uvedené v tabuľkách č. 6 a 7, zobrazené v mape v prílohe č. 6.3.1.

Tab. č. 6 *Biotopy európskeho významu, ktoré sú predmetom ochrany v CHKO Poľana v zmysle prílohy č. 1 k vyhláške MŽP SR č. 170/2021 Z. z.*

Kód biotopu	Kód Natura	Názov biotopu	Kód ÚEV, kde je biotop predmetom ochrany
Tr8	6230*	Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte	SKUEV0046, SKUEV0319
Lk1	6510	Nížinné a podhorské kosné lúky	SKUEV0046, SKUEV0248, SKUEV0319, SKUEV0400, SKUEV0856
Lk2	6520	Horské kosné lúky	SKUEV0319, SKUEV0856
Lk4	6410	Bezkolencové lúky	SKUEV0400
Lk5	6430	Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach	SKUEV0046, SKUEV0319, SKUEV0400 SKUEV0856
Ra3	7140	Prechodné rašeliniská a trasoviská	SKUEV0319, SKUEV0400, SKUEV0856
Sk2	8220	Silikátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou	SKUEV0045, SKUEV0248, SKUEV0319, SKUEV0400
Sk5	8150	Nespevnené silikátové sutiny v kolínnom stupni	SKUEV0045, SKUEV0319, SKUEV0400

Kód biotopu	Kód Natura	Názov biotopu	Kód ÚEV, kde je biotop predmetom ochrany
Ls2.2	91G0*	Karpatské a panónske dubovo-hrabové lesy	SKUEV0319
Ls4	9180*	Lipovo-javorové sutinové lesy	SKUEV0009, SKUEV0045, SKUEV0248, SKUEV0249, SKUEV0319, SKUEV0400
Ls5.1	9130	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	SKUEV0008, SKUEV0009, SKUEV0045, SKUEV0248, SKUEV0249, SKUEV0319, SKUEV 0400
Ls5.2	9110	Kyslomilné bukové lesy	SKUEV0248, SKUEV0249, SKUEV0319,
Ls5.3	9140	Javorovo-bukové horské lesy	SKUEV0319
Ls7.3	91D0*	Rašeliniskové smrekové lesy	SKUEV0694
Ls9.1	9410	Smrekové lesy čučoriedkové	SKUEV0319
Ls9.2	9410	Smrekové lesy vysokobylinné	SKUEV0319
Ls1.4	91E0*	Horské jelšové lužné lesy	Nie je predmetom ochrany v ÚEV**

Vysvetlivka:* prioritné biotopy európskeho významu – biotopy, za zachovanie ktorých má Európska únia mimoriadnu zodpovednosť podľa § 2 ods. 2 písm. t) zákona č. 543/2002 Z. z.

Vysvetlivka:** pre biotopy, ktoré nie sú predmetom ochrany ÚEV sa nespracúvajú ciele ochrany

Tab. č. 7 Biotopy národného významu, ktoré sú predmetom ochrany v CHKO Poľana v zmysle prílohy č. 1 k vyhláske MŽP SR č. 170/2021 Z. z.

Kód biotopu	Názov biotopu
Lk3	Mezofilné pasienky a spásané lúky
Lk6	Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí
Lk7	Psiarkové aluviálne lúky
Lk10	Vegetácia vysokých ostríc
Pr2	Prameniská nížina a pahorkatín na nevápencových horninách
Ls2.1	Dubovo-hrabové lesy karpatské

Predmetom ochrany sú v CHKO Poľana aj **biotopy chránených druhov** podľa prílohy č. 4 a 5 k vyhláske MŽP SR č. 170/2021 Z. z. , ktorých mapové zobrazenie je v prílohách č. 6.3.2 a 6.3.3.

biotopy druhov rastlín európskeho významu, ktoré sú zároveň predmetom ochrany vybraných ÚEV:

MACHORASTY: kyjanôčka zelená (*Buxbaumia viridis*) – predmet ochrany SKUEV0319, SKUEV 0009, kosákovec lesklý (*Hamatocaulis vernicosus*) – predmet ochrany SKUEV0319

CIEVNATÉ RASTLINY: zvonček hrubokoreňový (*Campanula serrata*) – predmet ochrany SKUEV0856, SKUEV0046, SKUEV0319

biotopy druhov rastlín národného významu:

MACHORASTY: drojhrot vlnkatý (*Dicranum undulatum*), bakuľka trojrohá (*Meesia triquetra*)

LIŠAJNÍKY: alektória rozkonárená (*Alectoria sarmentosa*), fúzatec dvojfarebný (*Bryoria bicolor*), pľuzgierka islandská (*Cetraria islandica*), jamkatec veľký (*Lobaria amplissima*),

jamkatec pľúcny (*Lobaria pulmonaria*), stužkovec jaseňový (*Ramalina fraxinea*), bradatec drsný (*Usnea dasopoga*)

HUBY: muchotrávka cisárska (*Amanita caesarea*) hrib kráľovský (*Butyriboletus regius*) koralovec ježovitý (*Hericium erinaceus*), misôčka tmavá (*Pseudoplectania melaena*)

CIEVNATÉ RASTLINY: ostrica tŕňomilná (*Carex umbrosa*), vstavačovec májový pravý (*Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis*), vstavačovec bazový (*Dactylorhiza sambucina*), vstavačovec (vemeniček) zelený (*Dactylorhiza viridis*, syn. *Coeloglossum viride*), rosička okrúhlostá (*Drosera rotundifolia*), kruštík močiarny (*Epipactis palustris*), krivec najmenší (*Gagea minima*), mečík strechovitý (*Gladiolus imbricatus*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), vstavač mužský poznačený (*Orchis mascula* subsp. *speciosa*, syn. *O. m.* subsp. *signifera*), plavúň pučivý (*Lycopodium annotinum*), plavúň obyčajný (*Lycopodium clavatum*), kosatec sibírsky (*Iris sibirica*), hadivka obyčajná (*Ophioglossum vulgatum*) tis obyčajný (*Taxus baccata*), pavstavač hlavatý (*Traunsteinera globosa*), soldanelka valašská (*Soldanella marmarossiensis*) žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*), veronika štítovitá (*Veronica scutellata*)

biotopy druhov živočíchov európskeho významu, ktoré sú zároveň predmetom ochrany vybraných ÚEV:

HMYZ –CHROBÁKY *fuzáč alpský (*Rosalia alpina*) – predmet ochrany SKUEV0248, SKUEV0249, SKUEV0319, bystruška potočná (*Carabus variolosus*) – predmet ochrany SKUEV0008, SKUEV0319, SKUEV0400, plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*) – predmet ochrany SKUEV0319, fuzáč karpatský (*Pseudogaurotina excellens*) – predmet ochrany SKUEV0319

OBOJŽIVELNÍKY: kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) – predmet ochrany SKUEV0045, SKUEV0248, SKUEV0249, SKUEV0319, SKUEV0400, mlok karpatský (*Lissotriton/Triturus montandoni*) – predmet ochrany SKUEV0400, SKUEV0319

CICAVICE: netopier veľkouchý (*Myotis bechsteini*) – predmet ochrany SKUEV0319, uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*) – predmet ochrany SKUEV0319, rys ostrovid (*Lynx lynx*) – predmet ochrany SKUEV0045, SKUEV0319, *vlk dravý (*Canis lupus*) – predmet ochrany SKUEV0319, medveď hnedý (*Ursus arcos*) – predmet ochrany SKUEV0045, SKUEV0319

biotopy druhov živočíchov národného významu:

HMYZ –CHROBÁKY: bystruška zlatá (*Carabus auronitens*), bystruška (*Carabus irregularis*, *Ditylus laevis*), drobčík huňatý (*Emus hirtus*), behúnik podzemný (*Duvalius microphthalmus microphthalmus*), krasoň jedľový (*Eurythyrea austriaca*), kováčik (*Lacon lepidopterus*), fuzáč borievkový (*Semanotus ruscicus*)

ROVNOKRÍDLOVCE: koník pestrý (*Arcyptera fusca*), sedlovka bronzová (*Ephippiger ephippiger*), kobyľka Frivaldského (*Pholidoptera frivaldskyi*)

OBOJŽIVELNÍKY: salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*), mlok horský (*Ichthyosaura alpestris*), ropucha bradavičnatá (*Bufo bufo*), skokan hnedý (*Rana temporaria*);

PLAZY: vretenica severná (*Vipera berus*), jašterica živorodá pravá (*Zootoca vivipara vivipara*);

Vysvetlivka:* prioritné druhy – druhy, za zachovanie ktorých má Európska únia mimoriadnu zodpovednosť podľa § 2 ods. 2 písm. y) zákona č. 543/2002 Z. z.

2.2. Zhodnotenie stavu predmetu ochrany

Stav ochrany pohoria Poľany a jej geologických, geomorfologických a hydrologických charakteristík je primeraný exogénnym procesom, ktoré v území prebiehajú, ide najmä o zvetrávanie a eróziu. Môže však byť ohrozené najmä antropogénnou činnosťou, napríklad ťažbou nerastných surovín, či uskladnením odpadu.

Najvýraznejšie dominanty geomorfologického charakteru sú chránené ako PP alebo PR (PR Kopa, PP Jánošíkova skala, PP Bátovský balvan, PP Veporské skalky, NPP Vodopád Bystrého potoka, PP Melichova skala, PP Kalamárka, PP Spády). Samotné geomorfologické prvky týchto území sú v dobrom stave, problematické je okolie niektorých dominánt, ktoré bez ľudských zásahov zarastá. V niektorých CHÚ sa vykonáva pravidelný alebo nepravidelný manažment na odstránenie drevinových zárasťov, aby sa daný jav zviditeľnil návštevníkom.

Na základe zhodnotenia stavu druhov a biotopov zo správ podľa článku 17 smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín v platnom znení, medzinárodných záväzkov a cieľov stanovených v strategických dokumentoch EÚ a Slovenskej republiky je potrebné v predmetnom území zachovať alebo zlepšiť stav uvedených predmetov ochrany ÚEV. Predmetné hodnotenie stavu biotopov a druhov európskeho významu je zohľadnené v cieľoch ochrany pre jednotlivé ÚEV, ktoré sú uvedené v **prílohe 6.8.**

Stav ochrany nelesných biotopov

Biotopy európskeho významu:

Biotop **Tr8 (6230*) Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte** je v území prevažne v dobrom (priaznivom) stave. Jeho celková výmera v CHKO je 167,62 ha, z toho 22 ha v rámci SKUEV0046 Javorinka a 18 ha v SKUEV0319 Poľana. Stav biotopu je veľmi rozdielny medzi jednotlivými územiami. Je možné konštatovať, že CHKO Poľana je jedným z najlepších území na Slovensku z hľadiska psicových porastov. Tie sa tu vyskytujú takmer všade vo vyšších polohách vo výbornej kvalite. Vyhovuje mu extenzívna pastva, ktorá bola ešte v nedávnej minulosti na väčšine územia CHKO. Z mapy zárasťov je však možné usúdiť, že v minulosti bol biotop na území CHKO podstatne častejší ako dnes. Mnohé jeho výskyty už zanikli (zarástli lesom a aj v súčasnosti je ohrozený na viacerých lokalitách sekundárnou sukcesiou). Celková výmera biotopu bude v skutočnosti pravdepodobne väčšia, keďže nový klasifikačný prístup potvrdil zaradenie podstatnej časti psinčekových porastov do zväzov *Violion caninae*, *Polygono bistortae-Trisetion flavescens* a *Nardo strictae-Agrostion tenuis*.

V území SKUEV0319 Poľana je biotop vo výbornom stave v časti nad Horským hotelom Poľana, kde je pravidelne kosený až po rašelinisko Žliebky. Rozrastajúce sa skupinky stromov a zarastajúce okraje (evidované ako iné lesné pozemky) však postupne znižujú perspektívu využívania a zachovania priaznivého stavu do budúcnosti vo viacerých častiach lokality. Pravdepodobnosť zabezpečenia pastvy ako optimálneho spôsobu využívania je už tiež veľmi nízka. V severnej časti ÚEV už absentuje pastva dlhodobejšie a biotop tu postupne degraduje (smlz). Za súčasného stavu manažmentu tu budú okraje zarastať a plocha biotopu sa bude znižovať. Aj intenzita zarastania biotopu smrekom je rôzna, pričom pre zachovanie biotopu, resp. zlepšenie jeho stavu je nevyhnutné cyklicky realizovať výrub náletových drevín. Zatiaľ iba maloplošne niektoré okrajové časti zarastajú čučoriedkou.

V území SKUEV0046 Javorinka je biotop zachovaný v relatívne dobrej kvalite a s dobrou reprezentativitou vďaka pravidelnej každoročnej pastve hovädzieho dobytku. Niektoré roky však išlo až o príliš intenzívnu pastvu a nedopasky hlavne v kamenistejších častiach zarastajú náletovými drevinami a na niektorých miestach je už nadmerný výskyt smlzu či pichliacha roľného. Pri vhodnom manažmente (výrub náletových drevín, pastva) je však možné stav biotopu v pomerne krátkej dobe zlepšiť.

Biotop **Lk1 (6510) Nížinné a podhorské kosné lúky** sa v rámci CHKO vyskytuje na základe výsledkov mapovania na výmere 184,64 ha, z toho na výmere 4,70 ha v rámci SKUEV0046, 42,25 ha v rámci SKUEV0248, 20 ha v rámci SKUEV0319 Poľana a 2 ha v rámci SKUEV0400 Detviansky potok. Prevažná časť biotopu je každoročne kosená, čo vytvára predpoklad na zachovanie biotopu v priaznivom stave. Biotop sa vyskytuje najmä v nižších polohách CHKO v územiach s ľudským osídlením a intenzívnejším využívaním trávnych porastov (s výnimkou Hrochotskej doliny). Na niektorých lokalitách sa vytvoril na mieste bývalých polí. Vzhľadom na pomerne intenzívne využívanie je relatívne menej ohrozený sekundárnou sukcesiou. Jeho stav hodnotíme ako stabilizovaný. Biotop je podľa mapovania prevažne v dobrom (B) stave. Celková výmera biotopu bude v skutočnosti určite oveľa väčšia (aj stovky ha navyše), keďže nový klasifikačný prístup potvrdil zaradenie as. *Anthoxantho odorati-Agrostietum tenuis* do zväzu *Arrhenatherion elatioris* (doteraz Lk3).

V území SKUEV0319 Poľana je biotop v priemernom až zlom stave, vzhľadom na nevhodný (iba pasenie), alebo absentujúci manažment v rámci dlhodobého trendu opúšťania odľahkých lokalít (napr. oblasť Vepra, alebo lúka Krížne).

V území SKUEV0046 Javorinka bol biotop zachovaný v relatívne dobrej kvalite a s dobrou reprezentativitou vďaka pravidelnému manažmentu kosením. V poslednej dobe však už lokalita kosená nie je a je predpoklad zachovania iba pastvy a následného zhoršenia stavu. Pri obnovení vhodného manažmentu (kosenia), ktoré je v tejto časti možné (absencia kameňov a dobrá konfigurácia terénu) je však možné stav biotopu v pomerne krátkej dobe zlepšiť.

V území SKUEV0248 Močidlianska skala, kde má biotop najväčšiu výmeru, ako predmet ochrany je biotop v relatívne dobrom stave na plochách, kde sa manažuje kosením či kombináciou kosenia a pasenia. Viacero lokalít však v poslednej dobe už využívaných nie je a degraduje (cca 10 ha) a perspektíva využívania do budúcnosti je nízka. Pri vhodnom manažmente (výrub náletových drevín, kosenie) je však možné stav biotopu v pomerne krátkej dobe zlepšiť.

V území SKUEV0400 Detviansky potok, má biotop iba okrajový výskyt na okraji mokrých bezkolencových lúk a je tu v zlom stave vzhľadom na nevhodné využívanie iba pasením ovcami, pričom s iným typom využívania sa v budúcnosti ani nepočíta.

Biotop **Lk2 (6520) Horské kosné lúky** sa v rámci CHKO vyskytuje na základe výsledkov mapovania na výmere 111,05 ha, z toho na výmere 20 ha v rámci SKUEV0319 Poľana.

Biotop bol pravdepodobne v minulosti oveľa častejší, čo súvisí s faktom, že v minulosti sa kosili aj lúky vo vyšších polohách. V súčasnosti sa už takéto porasty väčšinou iba pasú, a preto sa stav tohto biotopu na území CHKO pravdepodobne neustále zhoršuje. Zachoval sa iba na niekoľkých lokalitách. Jeho stav je však možné hodnotiť podľa výsledkov mapovania zatiaľ ako prevažne dobrý.

V území SKUEV0319 Poľana je biotop v priemernom až zlom stave vzhľadom na nevhodný (iba pasenie), alebo absentujúci manažment v rámci dlhodobého trendu opúšťania odľahlých lokalít (Jahodovie jama, Krížne, Koliby).

Biotop **Lk4 (6410) Bezkolencové lúky** sa v rámci CHKO vyskytuje na základe výsledkov mapovania na výmere 3,5 ha, z toho na výmere 1,9 ha v rámci jediného SKUEV0400 Detsiansky potok, kde je predmetom ochrany.

Biotop sa vyskytuje v jedinej oblasti Iviny-Chrapková na 11 lokalitách na výmere 3,5 ha, pričom výsledky mapovania poukazujú na jeho prevažne dobrý stav. Zhoršujúci stav je však na jeho najlepšej lokalite v oblasti CHA Horná Chrapková, kde postupne absentuje kosba na úkor pasenia.

V území SKUEV0400 Detsiansky potok má biotop iba okrajový výskyt na okraji mokrých bezkolencových lúk a je tu v zlom stave vzhľadom na nevhodné využívanie iba pasením ovcami, pričom s iným typom využívania sa v budúcnosti ani nepočíta.

Biotop **Lk5 (6430) Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach** sa vyskytuje na území na celkovej zmapovanej výmere 10,74 ha, pričom evidovaný je na výmere (spoločnej spolu s biotopom Br6) 0,44 ha v rámci SKUEV0046, 4,55 ha v rámci SKUEV0319 Poľana a 0,3 ha v rámci SKUEV0400 Detsiansky potok. Biotop je súčasťou komplexu mokradných biotopov pozdĺž horských tokov. Jeho celková výmera v CHKO (mimo ÚEV) je určite väčšia, vyskytuje sa často veľmi fragmentálne, ekotonovo, alebo v komplexe s inými mokradnými biotopmi (napr. v medzerách brehových porastov či krovitých zárastoch vrb). Biotop sa vyskytuje len vzácnne na niekoľkých lokalitách v relatívne dobrom stave. Na lokalitách s výskytom slatinných biotopov ho môžeme hodnotiť ako ich degradačné štádium vplyvom nevyužívania. Trend vývoja biotopu je však negatívny. V minulosti bol pravdepodobne oveľa častejší, veľká časť alúvií tokov v CHKO však zarástla jelšami alebo vrbinami, časť vysokosteblových porastov je poškodzovaná pastvou.

Biotop **Ra3 (7140) Prechodné rašeliniská a trasoviská** je v území evidovaný na výmere 5,5 ha, z toho 4,55 ha v rámci SKUEV00319 Poľana a 0,3 ha v rámci SKUEV0400 Detsiansky potok.

Biotop sa vyskytuje na niekoľkých miestach CHKO, pričom jeho stav je najlepší v chránených územiach (Zadná Poľana, Príslopy, Zálomská), kde sa vykonáva pravidelný manažment. Biotop ohrozuje sekundárna sukcesia a tiež pastva dobytkom, ktorá spôsobuje jeho degradáciu a zmenu na zošľapávané a vysokobylinné porasty. Jeho stav pokladáme za zhoršujúci sa aj napriek pravidelným cieleným zásahom. Biotop je podľa výsledkov mapovania zatiaľ prevažne v dobrom stave.

V území SKUEV0319 Poľana je biotop vo výbornom stave (lokalita Žliebky v NPR Zadná Poľana) vďaka pravidelnému manažmentu užívateľom (ručné kosenie) a odstraňovaniu biomasy. Vďaka tomu tu doteraz prežívajú také citlivé druhy ako kosákovec lesklý (*Hamatocaulis vernicosus*), alebo bakuľka trojrohá (*Meesia triquetra*). Perspektíva využívania aj do budúcnosti je dobrá.

V území SKUEV0400 Detsiansky potok, je biotop iba v priemernom stave predovšetkým vďaka ručnému koseniu lokality pracovníkmi Správy CHKO Poľana a dobrovoľníkmi. Čiastočne býva narušený pastvou ovcami, ale iba v minimálnej miere. Biotop má dobré

vyhliadky, iba ak bude pokračovať pravidelný manažment tak ako doteraz (doterajší užívateľ, ktorý lokalitu iba pásol už o lokalitu záujem nemá). Pri absencii manažmentu by sa stav biotopu rýchlo zhoršil.

Biotop **Sk2 (8220) Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou** sa vyskytuje v rámci CHKO na celkovo neznámej výmere. Evidovanú výmeru má iba v SKUEV0045 Kopa (2,44 ha), SKUEV0248 Močidlianska skala (2,05 ha), SKUEV0319 Poľana (6,72 ha) a v SKUEV0400 Detviensky potok (0,5 ha), čo predstavuje spolu 11,72 ha vo všetkých ÚEV nachádzajúcich sa v CHKO Poľana.

Biotop nebol dosiaľ v CHKO komplexne zinventarizovaný. Predpokladáme však, že vzhľadom na svoj charakter sa biotop nachádza v dobrom a stabilizovanom stave na desiatkach lokalít v celej CHKO Poľana, čomu napovedajú aj prvé výsledky monitoringu na TML tohto biotopu. Vo všetkých ÚEV je biotop v dobrom stave bez súčasného ohrozenia antropogénnymi faktormi (väčšinou bezzásahové územia alebo ochranné lesy). Pre tento biotop nie sú potrebné žiadne manažmentové opatrenia.

Biotop **Sk5 (8150) Nespevnené silikátové sutiny v kolínnom stupni stupni** sa vyskytuje v rámci SKUEV0045 Kopa, SKUEV0319 Poľana a SKUEV0400 Detviensky potok na celkovej výmere 3,95 ha. Ani tento biotop nebol zatiaľ kompletne inventarizovaný a monitorovaný v rámci celej CHKO, podobne ako pri predošlom biotope však predpokladáme dobrý a stabilizovaný stav. Nachádza sa v bezzásahových územiach a ochranných lesoch s minimálnym rizikom ohrozenia. Pre tento biotop nie sú potrebné žiadne manažmentové opatrenia.

Stav ochrany lesných biotopov

Dlhodobým obhospodarovaním lesov v minulosti došlo vo veľkej miere k zmene pôvodných lesov CHKO na zmenené až premenené lesné porasty. Prirodzené a prírodné lesy ostali v prevažnej miere zachované len v územiach prírodných rezervácií s bezzásahovým režimom a v ochranných lesoch. Z tohto dôvodu bola v nedávnej minulosti snaha o zaradenie významnejších zvyškov prírodných a prirodzených lesov (vymapované pralesy) do bezzásahových území. Tieto snahy sa naplnili Nariadením vlády č. 427/2021 Z. z., ktorým sa vyhlasujú niektoré prírodné rezervácie ako Pralesy Slovenska. Na území CHKO Poľana sa jedná o 7 lokalít - PR Pralesy Slovenska – Bartkovo, Bukovina, Bútlavka, Bystrý potok, Koryto, Kútik, Poľana. Budú slúžiť aj ako rezervoár biodiverzity. Jeho súčasťou je aj semenný materiál pôvodných druhov stromov, ktorý posluží ako zdroj pre prirodzenú obnovu okolitých porastov.

Z poslania CHKO a prebiehajúcich klimatických zmien je zrejmé, že do budúcnosti musí byť pri obhospodarovaní lesov cieľom postupná obnova prirodzeného drevinového zloženia lesov. Tento cieľ sa pomaly začína naplňovať už v súčasnosti. Limitujúcim faktorom je momentálne šíriaca sa podkôrnikova kalamita, ktorá obmedzuje realizáciu úmyselných zásahov.

Terénne mapovanie v jednotlivých ÚEV prebehlo v roku 2020 (Hrbatá lúčka, Repiská, Kopa, Melichova skala, Detviensky potok, Koryto), 2024 (Vrchslatina, Hrončecký grúň) v rámci prípravy podkladov pre vyhotovenie nových PSL pre dané LC. Na základe terénnych zistení boli navrhnuté konkrétne hospodárske opatrenia na zachovanie prípadne zlepšenie

stavu biotopov, ktoré sú predmetmi ochrany v jednotlivých ÚEV. Zhodnotenie stavu biotopov a návrh opatrení pre jednotlivé JPRL je súčasťou prílohy 6.9.

Ls1.4 – 91E0* Horské jelšové lužné lesy

Biotop Ls1.4 nie je predmetom ochrany ÚEV. Väčšina porastov má prirodzený charakter a dobrý stupeň zachovalosti. Prevažná väčšina týchto porastov vznikla v posledných 100 rokoch po ukončení obhospodarovania vlhších častí lúk v alúviu väčších vodných tokov. Biotop je potenciálne ohrozený intenzívnym využívaním, údržbou, opravou a budovaním dopravnej cestnej siete. Doliny tokov Hučava a Kamenistý potok sú východiskom siete lesných ciest v tomto území. V rámci obnovy prilahlých lesných porastov je potrebné vylúčiť zásahy do brehových porastov.

Predmetný biotop sa vyskytuje fragmentárne pozdĺž tokov mimo území európskeho významu.

Ls2.2 (91G0*) Karpatské a panónske dubovo-hrabové lesy

Biotop Ls2.2 sa v území vyskytuje na výmere 14,32 ha v nepriaznivom stave. Tento biotop predstavuje len úzky pás staršieho lesa s významným bočným vplyvom lesnej cesty trasovanej údolím toku Hučavy a mladých lesných porastov kategórie hospodárske. Napriek tomuto čiastočne nepriaznivému stavu má zachovanie tohto biotopu veľký význam z pohľadu pestrosti vertikálneho členenia lesných biotopov v rámci ÚEV Poľana – od dubín až po prirodzené smrečiny.

Ls4 (9180*) Lipovo-javorové sutinové lesy

Vzhľadom k výskytu v podmienkach problematických pre hospodárenie si zachovávajú väčšinou prírodný charakter a štruktúru aj s dostatočným množstvom hrubých, zvlášť cenných stromov a odumretého dreva. Biotop je ohrozený predovšetkým v hospodárskych lesoch, a to spôsobom hospodárenia, kde dochádza k zmene drevinového zloženia a často vzniku takmer čistých porastov jaseňa štíhleho z prirodzeného zmladenia. Tieto porasty bývajú často výrazne poškodzované jeleňom lesným (JV až JZ orientované svahy Hrochotskej doliny, Kútik, Koryto, Detsiansky potok, Mačinová). V niektorých častiach sú lesy tiež ohrozené inváziami nepôvodných expanzívnych rastlín (napr. *Impatiens parviflora*), prípadne v menšej miere erózia pôdy spôsobená mechanizmami.

Biotop Ls4 sa v území vyskytuje na výmere 291,55 ha. Z toho je 265,76 ha v priaznivom stave (SKUEV0009 Koryto, SKUEV0249 Hrbatá lúčka, SKUEV0319 Poľana, SKUEV0400 Detsiansky potok). Ide o lokality už s dlhodobejšie nastaveným režimom bez zásahu. V dobrom stave je biotop v SKUEV0045 Kopa na výmere 13,28 ha a v nepriaznivom stave je biotop v SKUEV0248 Močidlíanska skala na výmere 12,51 ha (tvoria ho mladé lesné porasty s absenciou mŕtveho dreva, drevinové zloženie je pozmenené).

Ls5.1 (9130) Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy

Predstavuje najviac zastúpený biotop v CHKO Poľana. Veľká časť týchto biotopov bola v minulosti premenená na smrekové monokultúry. Obnovné zásahy smerujú k zlepšeniu drevinového zloženia. Veľmi výrazným ohrozením tohto typu biotopu je negatívny vplyv jeleňa lesného, ktorý hlavne v hospodárskych lesoch výrazne eliminuje obnovu jedle s výnimkou SV časti CHKO.

Biotop Ls5.1 zaberá v území 1505,7 ha, z toho 116,75 ha je v priaznivom stave (SKUEV0008 Repiská, SKUEV0009 Koryto, SKUEV0249 Hrbatá lúčka). Zvyšná výmera 1388,95 ha predstavuje biotop v nepriaznivom stave (SKUEV0045 Kopa, SKUEV0248 Močidlíanska skala, SKUEV0319 Poľana, SKUEV0400 Detviarsky potok). Nepriaznivý stav biotopu zdôvodňujeme hlavne pozmeneným zastúpením drevín a nepriaznivou priestorovou štruktúrou.

Ls5.2 (9110) Kyslomilné bukové lesy

Biotop Ls5.2 sa v území vyskytuje na výmere 37,27 ha v nepriaznivom stave. (SKUEV0248 Močidlíanska skala, SKUEV0249 Hrbatá lúčka, SKUEV0319 Poľana). Nepriaznivý stav biotopu je dôsledkom použitia nevhodných lesohospodárskych postupov a preferovaním smreka obyčajného v minulosti.

Ls5.3 (9140) Javorovo-bukové horské lesy

Biotop Ls 5.3 (9140) Javorovo-bukové horské lesy sa v území vyskytuje na výmere 33,50 ha (SKUEV0319 Poľana). Biotop je v priaznivom stave a jeho perspektíva je zabezpečená ochranou v NPR Zadná Poľana. Mimo bezzásahových území sa vyskytuje len okrajovo. Okrem lesohospodárskej činnosti (spracovanie náhodnej ťažby) je biotop ohrozený ohryzom jeleňa lesného, čo má nepriaznivé konzekvencie na obnovu javora horského a jedle bielej v rámci tohto typu biotopu (podhrebeňová časť SKUEV0319 Poľana).

Ls7.3 (91D0*) Rašeliniskové smrekové lesy

Biotop Ls7.3 sa vyskytuje v SKUEV0694 Vrchslatina a to na výmere 13,01 ha. Biotop je v priaznivom stave. Nebolo identifikované priame ohrozenie tohto typu biotopu. Nepriamo môže byť ohrozený zmenou vodného režimu, alebo zmenou klimatických podmienok, v dôsledku ktorých by bol obmedzený proces rašelinenia. Výskyt mimo územia PR Vrchslatina je len fragmentovitý.

Ls9 (9410) Smrekové a zmiešané smrekové lesy

Biotop Ls9 (9410) Smrekové a zmiešané smrekové lesy je reprezentovaný dvoma typmi a to Smrekové lesy čučoriedkové a Smrekové lesy vysokobylinné. Spolu zaberajú v území 354,77 ha (SKUEV0319 Poľana). Biotop sa nachádza vo vrcholových partiách masívu Poľana. Biotop je v priaznivom stave.

Ls9.1 (9410) Smrekové lesy čučoriedkové

Prirodzené spoločenstvá tohoto typu sa vyskytujú len v NPR Zadná Poľana. Biotop je v priaznivom stave, i keď v niektorých lokalitách nemajú porasty prírodnú štruktúru a majú nízke zastúpenie odumretého dreva. Ohrozenie týchto spoločenstiev predstavujú snahy o zasahovanie do prirodzeného vývoja biotopu s cieľom eliminácie lykožrúta smrekového. Zmeny stavu populácie lykožrúta smrekového je však potrebné považovať za súčasť prirodzeného vývoja týchto biotopov. Zásahy na jeho elimináciu môžu predstavovať podstatne väčšie ohrozenie pre prirodzený charakter spoločenstiev. Prírodné faktory ako je vietor, sneh, námraza, podkôrny hmyz pôsobia na tieto biotopy aj vzhľadom k ich polohe v najvyšších a klimaticky najextrémnejších polohách Poľany, no vzhľadom k vysokému stupňu zachovalosti a spôsobu vývoja týchto spoločenstiev sú tieto faktory prirodzenou súčasťou týchto spoločenstiev a v rámci dynamického pozerania na stav typov biotopov tieto faktory nepredstavujú vážnejšie riziko.

Ls9.2 (9410) Vysokobylinné smrekové lesy

Porasty majú rozvoľnený charakter s priaznivou štruktúrou s dostatkom hrubých stromov a odumretého dreva. Rozpad spoločenstiev tu prebieha pomerne pozvoľne na malých plôškach a riziko nárastu populácie podkôrneho hmyzu je tu nižšie ako v type Ls9.1. Snahy o zasahovanie do prirodzeného charakteru biotopu s cieľom eliminácie premnoženia lykožrúta smrekového sú určitým ohrozením. Pôsobenie prírodných faktorov ako vietor, sneh, námraza, podkôrny hmyz sú prirodzenou súčasťou vývoja týchto spoločenstiev a v rámci dynamického nazerania na stav biotopov nepredstavujú ohrozenie tohto typu biotopu aj vzhľadom k jeho vysokému stupňu zachovania.

Opis stavu ostatných nelesných biotopov

Biotopy národného významu:

Biotop **Lk3 Mezofilné pasienky a spásané lúky** je podľa mapovania široko rozšírený po celej CHKO ako dominantný biotop. Ako sme však už uviedli vyššie, pre ochranu prírody, legislatívu, ako aj praktické činnosti je dôležité zaradenie podstatnej časti psinčekových porastov do zväzov *Violion caninae*, *Polygono bistortae-Trisetion flavescens* a *Nardo strictae-Agrostion tenuis*, ako aj zaradenie as. *Anthoxantho odorati-Agrostietum tenuis* do zväzu *Arrhenatherion elatioris*. Tento aktuálny klasifikačný prístup potvrdil ich zaradenie medzi biotopy európskeho významu a tým pádom ich celoeurópsky význam. Z tohto pohľadu bude treba výskyt v súčasnosti podľa mapovania dominantného biotopu Lk3 prehodnotiť. Biotop je podľa mapovania prevažne v dobrom stave s celkovým podielom v rámci nelesných travinno-bylinných biotopov takmer 60 %.

Biotop **Lk6 Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí** sa vyskytuje roztrúsene po celej CHKO, jeho stav však väčšinou nie je veľmi dobrý. Kosia sa iba niektoré porasty, pri nekosení rýchlo degraduje a mení sa na porasty biotopu Lk5 alebo na porasty vrbín a jelšových lesov. Poškodzuje ho tiež pastva a preháňanie hospodárskych zvierat. Trend jeho stavu v CHKO je negatívny a patrí k ohrozeným biotopom CHKO. V súčasnosti hodnotíme jeho stav na výmere takmer 60 ha podľa mapovania prevažne ako dobrý.

Biotop **Lk7 Psiarkové aluviálne lúky** sa vyskytuje len vzácně na niekoľkých lokalitách s menšou rozlohou na celkovej výmere do 5 ha. Väčšina je pravidelne kosená a biotop je tu v dobrom stave, ktorý pokladáme za stabilizovaný.

Biotop **Lk 10 Vegetácia vysokých ostríc** sa vyskytuje v území iba v menších fragmentoch v Kamenistej doline. Porasty sú tu súčasťou sukcesnej série zazemňujúcich sa meandrov. Maloplošne sa vyskytuje aj na iných lokalitách v komplexoch iných vlhkomilných biotopov (napr. v CHA Dolná Chrapková). Vzhľadom na skutočnosť, že biotop nevyžaduje každoročný manažment okrem občasného odstraňovania sukcesných náletových drevín a krovín, hodnotíme jeho stav ako dobrý.

Čo sa týka biotopu **Ls2.1 Dubovo-hrabové lesy karpatské**, dubiny v oblasti Ivín sú čiastočne zmenené, ale stále ich považujeme za prevažne prirodzené lesné porasty. Biotop je čiastočne ohrozený nevhodnými lesohospodárskymi zásahmi – v rámci obnovy dubovo-hrabových lesov je potrebné voliť citlivý prístup s ohľadom na obnovu duba.

Biotop **Pr2 Prameniská nížin a pahorkatín na nevápencových horninách** sa vyskytuje roztrúsene maloplošne v celom území na desiatkach lokalít. Biotop nebol nikdy podrobne

skúmaný a mapovaný. Najkrajšie ukážky zachovalých pramenísk sú samozrejme v bezzásahových územiach, kde boli uchránené pred priamymi (napr. rozjazdenie) aj nepriamymi vplyvmi (narušenie vodného režimu v okolí). Ide o najvýznamnejší biotop pre druh európskeho významu *Carabus variolosus*, kde sa vyskytuje s najvyššou populačnou hustotou. Celkovo môžeme hodnotiť stav tohto biotopu za dobrý.

Druhy rastlín európskeho významu:

Druh machorastu európskeho významu **kosákovec lesklý** (*Hamatocaulis vernicosus*) je predmetom ochrany v rámci SKUEV0319 Poľana, kde sa vyskytuje recentne v rašelinisku Žliebky. Na základe výsledkov monitoringu môžeme považovať stav v území za dobrý. Kvalita biotopu je dobrá, lokalita je každoročne kosená, vyhliadky biotopu sú tiež dobré a tak isto aj kvalita populácie druhu na lokalite. Druh tu tvorí súvislý porast na ploche cca 3 – 4 m, v pozdĺžnych šlenkoch na úseku asi 30 m.

Druh machorastu európskeho významu **kyjanôčka zelená** (*Buxbaumia viridis*) je predmetom ochrany v rámci SKUEV0319 Poľana a SKUEV0009 Koryto. V poslednom období boli v rámci CHKO Poľana zistené významné populácie tohto druhu. Druh sa začal pravidelne monitorovať od roku 2013, plánovaný je monitoring na 25 trvalých monitorovacích lokalitách v 3 ročných intervaloch.

Druh bol zistený na viac ako 25 lokalitách a stále sa zisťujú nové miesta výskytu. Je predpoklad, že rozptýlený výskyt bude takmer v celom území CHKO Poľana okrem najteplejších polôh a intenzívnych hospodárskych lesov. Stav populácií druhu vzhľadom na početnosť lokalít jedincov, ako aj zachovalosť biotopov, v ktorých sa vyskytuje môžeme považovať za dobrý. Miesta výskytu sú predovšetkým v chránených územiach s najvyšším stupňom ochrany, v ÚEV, prípadne v ochranných lesoch, kde je zatiaľ plánovaný bezzásahový režim. Druh *Buxbaumia viridis* je viazaný na prítomnosť mŕtvej, rozkladajúcej sa drevnej hmoty v lesoch, ktorá je jej biotopom. Pre existenciu druhu je kľúčové ponechanie ležiacej, mŕtvej drevnej hmoty na mieste, ktorá sa postupným rozkladom mení na vhodný biotop. Odstraňovanie mŕtveho dreva (ležiacich kmeňov predovšetkým jedlí a bukov) dramaticky znižuje šancu druhu na prežitie. Druh je ohrozený predovšetkým lesohospodárskou činnosťou vo zvyškoch zachovalých lesov, kde nie je zabezpečená bezzásahovosť. Z vyššie uvedených dôvodov bol druh doplnený ako predmet ochrany v ÚEV Poľana a Koryto.

V roku 2023 bola zistená prítomnosť ďalšieho machorastu európskeho významu **dvojhrot zelený** (*Dicranum viride*) na lokalite Hrončeký Grúň (SKUEV0319 Poľana) a je určitá pravdepodobnosť nálezov aj v ďalších lokalitách.

Druh európskeho významu **zvonček hrubokoreňový** (*Campanula serrata*) sa vyskytuje a je predmetom ochrany v SKUEV0046 Javorinka, SKUEV0319 Poľana a SKUEV0856 Dolná Zálomská. Druh bol zistený približne na 50 lokalitách vo vyšších polohách pohoria na horských lúkach a pasienkoch, môžeme ho považovať za bežný druh, v nižších polohách je však často zamieňaný s druhom *Campanula rotundifolia*. Skutočný počet lokalít je preto možno nižší.

Biotopom druhu sú pastvou extenzívne využívané porasty, hlavne kvetnaté psicové porasty (biotop Tr8). Jej klesajúca intenzita, hlavne v posledných rokoch spôsobuje zmenu rastlinných spoločenstiev (zvyšovanie pokryvnosti čučoriedky, sukcesie smreka a ďalších náletových drevín, expanziu smlzu), ktoré druhu nevyhovujú.

Druh je pravidelne monitorovaný na 2 TMP v CHKO (NPR Zadná Poľana, ÚEV Poľana – Výbohové a ÚEV Javorinka). Na základe výsledkov tohto monitoringu môžeme považovať zatiaľ jeho **stav za dobrý**. Ohrozenie predstavuje predovšetkým sukcesia, zarastanie

nevyužívaných TTP a na druhej strane príliš intenzívna pastva. V ÚEV Dolná Zálomská je vzhľadom na priaznivý stav biotopov možné predpokladať, že je stav rovnako dobrý.

Mimo ÚEV má druh stabilné populácie napr. na Majerovej, Ľubietovskej Bukovine, Sihle, Obrubovanci ďalších menších ďalších.

Druhy rastlín národného významu

Z druhov národného významu majú stabilné a vitálne populácie druhy: vstavačovec májový pravý (*Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis*), vstavačovec bazový (*Dactylorhiza sambucina*), vstavačovec (vemeniček) zelený (*Dactylorhiza viridis*, syn. *Coeloglossum viride*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), plavúň pučivý (*Lycopodium annotinum*), plavúň obyčajný (*Lycopodium clavatum*), kosatec sibírsky (*Iris sibirica*), hadivka obyčajná (*Ophioglossum vulgatum*) pavstavač hlavatý (*Traunsteinera globosa*), soldanelka valašská (*Soldanella marmarossiensis*) žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*), veronika štítovitá (*Veronica scutellata*)

Vzhľadom na malý počet lokalít, celkovú vzácnosť, alebo ohrozenosť sú populácie nasledovných druhov alebo stav ich biotopov v horšom stave: ostrica tŕňomilná (*Carex umbrosa*), rosička okrúhloolistá (*Drosera rotundifolia*), kruštík močiarny (*Epipactis palustris*), vstavač mužský poznačený (*Orchis mascula* subsp. *speciosa*, syn. *O. m.* subsp. *signifera*), plavúň pučivý (*Lycopodium annotinum*). U týchto druhov je potrebné vo zvýšenej miere sledovať ich stav a navrhovať vhodné manažmentové opatrenia minimálne tak, ako doteraz (manažment CHA Príslopy, ÚEV Dolná Zálomská, Žliebky v NPR Zadná Poľana, resp. zachovanie bezzásahového režimu pre tis v PR Pralesy Slovenska).

Veľmi vzácne (1 lokalita) v málopočetných populáciách sa vyskytujú druhy krivec najmenší (*Gagea minima*) V PP Kalamárka a tis obyčajný (*Taxus baccata*) na južných svahoch Hrochotskej doliny, preto môžeme považovať stav ich populácií za zlý. Vzhľadom na súčasný režim ochrany lokalít, v ktorých sa vyskytujú však nie je predpoklad navrhovania opatrení okrem zachovania stavu ich biotopov bezzásahovým režimom tak, ako doteraz.

Druhy živočíchov európskeho významu:

Z bezstavovcov sú predmetom ochrany v ÚEV nachádzajúcich sa v CHKO Poľana iba druhy bystruška potočná (*Carabus variolosus*), plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*) a fuzáč alpský (*Rosalia alpina*). V nedávnej dobe bol medzi predmety ochrany doplnený druh fuzáč karpatský (*Pseudogaurotina excellens*).

Poznatky o bezstavovcoch nie sú celkom uspokojivé. Najviac dát bolo zozbieraných náhodne pri bežných kontrolách územia, pri nesytematickom mapovaní a iba v posledných rokoch aj na základe cieľového mapovania a monitoringu. Posúdenie ich stavu je preto stanovené predovšetkým expertným odhadom.

Druh **bystruška potočná** (*Carabus variolosus*) je predmetom ochrany v SKEUV0008 Repiská, SKUEV0319 Poľana a SKUEV0400 Detviansky potok. Tento vzácnejší druh hygrofilnej bystrušky bol v minulosti pozorovaný roztrúsene takmer v celom území CHKO Poľana (Predná Poľana, Ľubietovský Vepor, Pod Dudášom, Havranie skaly, svahy Žiarca a ďalšie) napr. L. Korbelom, V. Francom, a J. Kleinertom (KORBEL 1963, FRANC 2001, KLEINERT 1985). Novšie údaje z lokalít Vodopád Bystrého potoka, Kamenistá dolina, Hriňovská priehrada, Hukavský Grúň, Zadná Poľana, Horná Riečka a Kyslinsky sú od J.

Lakotu (LAKOTA 1997, LAKOTA 2000, KRIŠTÍN, JANIŠOVÁ et al.1996, a UJHÁZY, KRIŠTÍN et al. 1998). Pracovníci CHKO Poľana zaznamenali tento druh niekoľko krát v PP Spády a okolí, v ochrannom pásme NPR Zadná Poľana (Trojkopcovská zväžnica a Čierny Grúň), ako aj v blízkosti hranice CHKO (NPR Dobročský prales). Rozšírený bude pravdepodobne v celom území na zachovalých mokradných biotopoch (prameniská, horné časti bystrín, mláky atď).

Druh má vytvorenú 1 TML v území CHKO Poľana, na základe výsledkov môžeme považovať populácie druhu za stabilizované v priaznivom stave s dobrými vyhlídkami. Ohrozenia predstavujú predovšetkým zmeny vodného režimu, poškodzovanie tokov a pramenísk pri ťažbe a približovaní dreva a pod. Vzhľadom na vhodnosť a zachovalosť podmienok prostredia pre tento druh hodnotíme stav jeho populácií v ÚEV Poľana v dobrom stave. Druh tu býva pravidelne pozorovaný a v tesnej blízkosti ÚEV v rámci monitoringu v TML bol stav hodnotený pozitívne. V ÚEV Detviensky potok a ÚEV Repiská je v zlom stave predovšetkým vzhľadom na skutočnosť, že tu druh býva iba sporadicky pozorovaný, alebo vhodné biotopy sú iba na veľmi malej časti územia (úsek potoka na hranici ÚEV).

Rosalia alpina

Druh fuzáč alpský (*Rosalia alpina*) je predmetom ochrany v SKUEV0248 Močidlíanska skala, SKUEV0249 Hrbatá lúčka a SKUEV0319 Poľana.

Aj keď recentné nálezy sú známe roztrúsené z celého územia, rozhodne sa tento fuzáč nedá považovať za bežný druh lesov Poľany. Šancu na prežítie má iba v zachovalých bukových a zmiešaných lesoch, v ktorých je dostatok mŕtveho a odumierajúceho bukového dreva potrebného pre jeho vývoj. Častejšie bol pozorovaný napr. v oblasti Hrochotskej doliny (LAUBERT 1993, LAKOTA 2000 a FRANC 2006) a viaceré údaje sú aj zo širšej oblasti NPR Zadná Poľana a z južného okraja CHKO, Hriňová – Horná Riečka (ZACH & KRIŠTÍN 1993 a LAKOTA 2000). Ohrozenie predstavujú pre tento druh v území CHKO Poľana dôsledné dodržiavanie porastovej hygieny (odstraňovanie odumierajúcich kmeňov a suchárov) v hospodárskych lesoch.

Druh má vytvorenú 1 TML v území CHKO Poľana (v ÚEV Poľana), kde bol druh monitorovaný v rokoch 2013 a 2014. V rámci 3 TMP (trvalých monitorovacích plôch predstavujúcich transekty) vytvorených v uvedenej TML býva zistený iba sporadicky nálezmi imág. Pravidelne však bývajú pozorované recentné pobytové znaky. Výsledky naznačujú, že vo všetkých 3 ÚEV nachádzajúcich sa v CHKO Poľana je druh iba v nevyhovujúcom stave. Je to predovšetkým na základe skutočnosti, že biotopy pre tento druh nie sú úplne vhodné vzhľadom na drevinové zloženie jednotlivých porastov (druhu najviac vyhovujú takmer nezmiešané bukové porasty). Vďaka existencii nových bezzásahových území predovšetkým v Hrochotskej doline a plánovaným znižovaním podielu stanovištne nepôvodných drevín v prospech buka, by sa stav mal postupne zlepšovať.

Cucujus cinnaberinus

Druh plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*) je predmetom ochrany iba v SKUEV0319 Poľana. Nálezy sú známe z celého územia od najnižších polôh až do smrekového vegetačného stupňa (POTOCKÝ 2010). Údaje o jeho výskyte uvádzajú napr. J. Kleinert z Kyslíniak (KLEINERT 1979), J. Lakota z Tlstého Javora a Detvy – Kostolnej (LAKOTA 2000), V. Franc z masívu Žiarca (FRANC 2006), a J. Laubert takisto z južných svahov Hrochotskej doliny (LAUBERT 1993).

Pracovníci CHKO Poľana pozorovali tento druh v posledných rokoch na rôznych drevinách (DB, JV, JS, BT, BK, JD, SM) na mnohých lokalitách ako napr. Hrochotská dolina (Žiarec, Pod Kruhmi a Beňova dolina), NPR Ľubietovský Vepor – Hrb, Sihlička, Nad vodopádom Spády, Tlstý Javor a v blízkosti hranice CHKO v NPR Dobročský prales, na Záhorskej skale, Úplaze a Šróbskom Grúni. V NPR Zadná Poľana a jej ochrannom pásme (Murínsky Grúň, Čierny Grúň, Brusniansky Grúň, pod Katruškou, Dežmová, Dudáš a ďalšie) bol pozorovaný predovšetkým vo feromónových lapačoch na podkôrníkovité v celkovom počte niekoľko desiatok kusov (cca 100 ex.). Zvýšený výskyt druhu súvisí okrem iného pravdepodobne s lokálne väčším výskytom stromov odumierajúcich pod vplyvom pôsobenia podkôrníkovitých (*Scolytidae*), ktoré sú vhodné pre ich vývoj. Predpokladaný je výskyt tohto druhu na celom území CHKO-BR Poľana, chýbať pravdepodobne bude iba v intenzívne obhospodarovaných lesoch s minimálnym podielom mŕtveho dreva.

Druh má vytvorenú 1 TMP v území CHKO Poľana, kde bol druh pravidelne monitorovaný v rokoch 2013 a 2014. Výsledky hovoria o priaznivom stave jeho populácií. Celkový stav v CHKO Poľana hodnotíme ako dobrý. Druh prežíva aj v hospodárskych lesoch s minimálnym podielom odumretej drevnej hmoty, preto má vyhliadky aj vzhľadom na častejšie ponechávanie určitého podielu takéhoto dreva v poslednom období.

Pseudogaurotina excellens

Druh fuzáč karpatský (*Pseudogaurotina excellens*) bol doplnený ako predmet ochrany SKUEV0319 Poľana iba v nedávnej dobe.

Druh známy z územia iba z posledných rokov. V súčasnosti známe lokality sú napr. Predná Poľana, Zadná Poľana, Žiarec, nad Jánošíkovou skalou, PR Havranie skaly, PP Spády, NPP Vodopád Bystrého potoka, doliny Detvianskeho potoka a NPR Ľubietovský Vepor – Hrb, Žiar. Ide o významné populácie horského endemického druhu s najjužnejším výskytom v rámci Slovenska.

Druh má vytvorené 2 TMP v území CHKO Poľana (obidve v ÚEV Poľana), kde bol druh pravidelne monitorovaný s potvrdeným výskytom. Stav druhu napriek väčšiemu počtu lokalít vzhľadom na vzácnosť nálezov imág a izolovanosť lokalít s výskytom živnej rastliny (väčších skupín starších kmienkov *Lonicera nigra*) hodnotíme ako nevyhovujúci. Vitálne recentné populácie má iba na severných svahoch NPR Zadná Poľana, aj tu však pravdepodobne vplyvom otepľovania a sucha odumrela významná časť jedincov hostiteľskej rastliny v území s bezzásahovým režimom. Udržanie jeho populácií v území je preto otázne aj pri navrhnutí akýchkoľvek opatrení, keďže niektoré faktory, ako klimatické zmeny sa ovplyvniť nedajú.

Evidovaný z poslednej v CHKO Poľana je aj výskyt ďalších druhov európskeho významu, ktoré nepredstavujú predmety ochrany ÚEV a nie sú pre ne spracované ciele ochrany: drevník ryhovaný (*Rhysodes sulcatus*), jasoň chochlačkový (*Parnassius mnemosyne*), spriadač kostihojový (*Callimorpha quadripunctaria*), modráčik krvavcový (*Maculinea teleius*) a modráčik čiernoškvrnný (*Maculinea arion*). Pravdepodobný je ešte výskyt druhov Boros schneiderov (*Boros schneideri*), kováčik fialový (*Limoniscus violaceus*), ohniváčik veľký (*Lycaena dispar*), priadkovec trnkový (*Eriogaster catax*), ktoré tu majú vhodné biotopy a ktoré sa vyskytujú v okolitých orografických celkoch, niekedy už veľmi blízko hranici CHKO Poľana.

Nasledovné druhy, ktoré nie sú predmetom ochrany ÚEV (iba CHKO) sú potvrdené z územia CHKO Poľana:

Druh **drevník rýhovaný** (*Rhysodes sulcatus*) je známy doposiaľ iba z južných svahov Hrochotskej doliny, kde ho v roku 1993 zaznamenal J. Laubert (LAUBERT 1993) a 1 exemplár tohto druhu bol odchytený do Malaiseho pasce v rámci dlhoročného výskumu dvojkrídlovcov (*Diptera*) (ROHÁČEK & ŠEVČÍK (eds) 2009) v údolí toku Hučavy v roku 2007. Recentne bol zistený pracovníkmi S-CHKO Poľana v NPR Hrončecký Gruň a NPR Zadná Poľana. Všetky lokality sú teda sústredené do najzachovalejších lesov ÚEV Poľana.

Druh má vytvorenú ITMP v území CHKO Poľana (Hrochotská dolina), kde bol druh monitorovaný v posledných rokoch so sporadicky potvrdeným vzácnym výskytom. Predpoklad ďalších nálezov tohto stenoekného a bioindikačne veľmi významného druhu je v zachovalých zvyškoch prírodných lesov s dostatkom rozmernejšieho mŕtveho dreva, aké sa doposiaľ nachádzajú na viacerých miestach Poľany. Stav druhu vzhľadom na vzácnosť nálezov hodnotíme ako dobrý v „pralesoch Poľany“ a bezzásahových územiach má veľmi veľkú pravdepodobnosť prežívania bez ohrozenia.

Druh **roháč obyčajný** (*Lucanus cervus*) je nachádzaný iba veľmi vzácne v dubinách Hrochorskej doliny ((Bieňova dolina – Bátová) a na južnom okraji CHKO Poľana (Iviny, Obchoditá). Vzhľadom na sporadické nálezy nie je ani predpoklad zaradiť ho medzi predmety ochrany v budúcnosti.

Druh **jasoň chochlačkový** (*Parnassius mnemosyne*) je málo skúmaný druh, pozorovaný recentne jednotlivo pracovníkmi S-CHKO Poľana na viacerých miestach Poľany od najnižších polôh Hrochotskej doliny až po najvyššie polohy NPR Zadná Poľana. Vzhľadom na absenciu aktuálnych údajov hodnotíme stav ako neznámy. Vzhľadom na sporadické nálezy nie je ani predpoklad zaradiť ho medzi predmety ochrany v budúcnosti.

Druh **modráčik čiernoškvrnný** (*Maculinea arion*) je tiež iba málo skúmaný druh, pozorovaný recentne jednotlivo pracovníkmi S-CHKO Poľana na viacerých miestach Poľany (Javorinka, Chabadovo, Vrchdetva). Druh je ohrozený opustením tradičného využívania pasienkových spoločenstiev. Vzhľadom na absenciu aktuálnych údajov hodnotíme stav ako neznámy. Vzhľadom na sporadické nálezy nie je ani predpoklad zaradiť ho medzi predmety ochrany v budúcnosti.

Druh **modráčik krvavcový** (*Maculinea teleius*) je málo skúmaný druh, pozorovaný recentne iba jednotlivo pracovníkmi S-CHKO Poľana na lokalitách s výskytom vlhkých lúk (Lk5, Lk6, Lk7) v Hrochotskej doline (3 lokality) a na lokalite Chrapková (ÚEV Detviensky potok). Druh je ohrozený opustením tradičného využívania lúčnych spoločenstiev a následnou sukcesiou. Vzhľadom na absenciu aktuálnych údajov hodnotíme stav ako neznámy. Vzhľadom na sporadické nálezy nie je ani predpoklad zaradiť ho medzi predmety ochrany v budúcnosti (iba málopočetná populácia v 1 ÚEV).

Druh **spriadač kostihojový** (*Callimorpha quadripunctaria*) je málo skúmaný druh, pozorovaný recentne viac krát a niekedy aj hojne na lesných cestách, na okrajoch lesov predovšetkým v západnej a južnej časti CHKO (najčastejšie v údolnej časti Hrochotskej doliny) pracovníkmi S-CHKO Poľana. Druh je ohrozený pravdepodobne iba v malej miere napr. dlhodobým zarastaním niektorých lokalít (sukcesia). Vzhľadom na absenciu aktuálnych údajov hodnotíme stav ako neznámy. Vzhľadom na sporadické nálezy iba v okrajových častiach jednotlivých ÚEV nie je ani predpoklad zaradiť ho medzi predmety ochrany v budúcnosti.

Uvedené druhy budeme považovať za predmety ochrany CHKO Poľana, nie predmety ochrany ÚEV, nie sú pre ne spracované ciele ochrany a s tým ohľadom budú pre ne navrhované opatrenia.

Živočíchy národného významu:

HMYZ – CHROBÁKY: bystruška zlatá (*Carabus auronitens*), bystruška (*Carabus irregularis*, *Ditylus laevis*), drobčiek huňatý (*Emus hirtus*), behúnik podzemný (*Duvalius microphthalmus microphthalmus*), krasoň jedľový (*Eurythyrea austriaca*), kováčik (*Lacon lepidopterus*), fuzáč borievkový (*Semanotus ruscicus*)

ROVNOKRÍDLOVCE: koník pestrý (*Arcyptera fusca*), sedlovka bronzová (*Ephippiger ephippiger*), kobylka Frivaldského (*Pholidoptera frivaldskyi*)

STAVOVCE:

Druhy obojživelníkov **kunka žltobruchá** (*Bombina variegata*) predmet ochrany v SKUEV0045 Kopa, SKUEV0248 Močidlíanska skala, SKUEV0249 Hrbatá lúčka, SKUEV0319 Poľana, SKUEV0400 Detviensky potok, SKUEV0694 Vrchslatina) a **mlök karpatský** (*Lissotriton (=Triturus) montandonii*) predmet ochrany SKUEV0319 Poľana, SKUEV0400 Detviensky potok, SKUEV0694 Vrchslatina sú v nepriaznivom stave.

Obidva druhy sú viazané v čase rozmnožovania na malé, často antropicky vytvorené mikro lokality (prameniská, priehlbne a koľaje na lesných cestách a pod.), je obtiažne určiť celkovú veľkosť populácie, ako aj počet výskytových lokalít v daných ÚEV. Početnosť týchto mikro lokalít častokrát v priebehu rokov kolíše, a to nielen vplyvom antropických zásahov, ale aj na základe prírodných pomerov (počasie v danom roku, množstvo vody v krajine a pod.). Početnosť jedincov, ako aj počet lokalít s výskytom druhu môže v priebehu rokov výrazne kolísať od 0 do 200 (príp. 1000) jedincov pri druhu *Bombina bombina* (v závislosti od veľkosti vhodných lokalít) a od 0 – 50 pri druhu *Triturus montandonii*. Na zastabilizovanie populácie by bolo vhodné zastabilizovať vodný režim v krajine predovšetkým v častiach v blízkosti vlhkejších lokalít ako prameniská či okolie potokov.

Z netopierov sú predmetom ochrany sú **netopier Bechsteinov/netopier veľkouchý** (*Myotis bechsteini*) a **uchaňa čierna/netopier čierny** (*Barbastella barbastellus*). Obidva druhy sú predmetom ochrany len v SKUEV0319 Poľana, kde nachádzajú dostatok úkrytových možností (vzhľadom na existenciu starých stromov v pralesovitých častiach územia). Populácia druhu nie je podrobne zmonitorovaná, realizoval sa len výskum v minulosti, kde tieto druhy boli zaznamenané a nachádzali sa tam aj reprodukčné populácie. Je potrebný špecializovaný podrobnejší monitoring.

Vlk dravý (*Canis lupus*) sa vyskytuje v rámci celého CHKO, no je predmetom ochrany len v SKUEV0319 Poľana. Nakoľko ide o druh s veľkými priestorovými nárokmi/teritóriami ďaleko prevyšujúcimi veľkosť ÚEV Poľana, ktoré tvorí iba malú i keď pomerne významnú časť teritória svorky o počte 5-7 jedincov a kde sa prekrývajú aj okraje teritórií ďalších 2-3 svoriek z východnej a severnej časti CHKO.

Rys ostrovid (*Lynx lynx*) sa vyskytuje v rámci celého CHKO, no je predmetom ochrany v SKUEV0045 Kopa a SKUEV0319 Poľana. Pre ÚEV Kopa to predstavuje len malú časť teritória možno 1 jedinca. Pri ÚEV Poľana vzhľadom na výmeru a členitosť terénu tu môžeme predpokladať trvalejší výskyt viac ako 2-3 jedincov. Celková početnosť rysa v území CHKO Poľana je v posledných rokoch nízka. Môžeme odhadovať 3-4 jedince, ktoré sa pohybujú v širšom teritórii CHKO.

Medved' hnedý (*Ursus arctos*) je opäť druh s veľkými priestorovými nárokmi/teritóriami. Druh je predmetom ochrany v SKUEV0045 Kopa a SKUEV0319 Poľana. Pre ÚEV Kopa to predstavuje len časť teritória možno 2-5 jedincov. Pri ÚEV Poľana vzhľadom na výmeru a členitosť terénu tu môžeme predpokladať trvalejší výskyt viac ako 20 jedincov. V ÚEV Poľana je z toho hľadiska populácia druhu v priaznivom stave. V rámci samotného územia CHKO a príslušného okolia sa predpokladá výskyt 100-200 jedincov druhu (na základe dlhoročných pozorovaní a monitoringu). Početnosť druhu prekračuje v rámci územia jeho priaznivý stav.

Druhy národného významu:

Salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*) – druh vzhľadom na skrytý spôsob života nie je v prostredí bežne viditeľný. Avšak na základe dlhoročných pozorovaní je možné povedať, že jeho populácia je stabilná. Vyskytuje sa vo väčšine lesných porastov, kde je dostatok odumierajúceho dreva, vlhké prostredie (prameniská, potoky).

Z ďalších druhov obojživelníkov sú bežnými skokan hnedý (*Rana temporaria*) alebo ropucha bradavičnatá (*Bufo bufo*). Výskyt v blízkosti vodných plôch a tokov (hlavne v čase rozmnožovania na jar), vo zvyšnej časti roka sa vyskytujú v lesnom aj nelesnom prostredí.

Mlok horský (*Ichthyosaura alpestris*) – výskyt tohto druhu je bežnejší ako výskyt mloka karpatského (*Lissotriton (=Triturus) montandonii*). Najčastejšie bol zaznamenaný v rôznych malých vodných plochách (v prameniskách, rašeliniskách alebo priehlbniach na starých nevyužívaných lesných cestách).

Z plazov sú to druhy ako vretenica severná (*Vipera berus*), jašterica živorodá pravá (*Zootoca vivipara vivipara*). Obidva druhy sú sporadicky zaznamenané na vhodných lokalitách. Pre jaštericu živorodú sú to predovšetkým vyššie položené vlhkejšie nelesné biotopy. Pre vretenicu severnú sú to prevažne tiež vyššie položené nelesné biotopy a prípadne otvorené plochy po vyťažení lesného porastu. Pri oboch druhoch boli pozorované aj čierne formy sfarbenia.

2.3. Faktory ovplyvňujúce stav predmetu ochrany

Faktory ovplyvňujúce stav lesných biotopov

- **faktory abiotického prostredia:** mechanické – napr. vietor, sneh, námraza, ľadovec; fyzikálne – blesk, oheň; a fyziologické – sucho, nadbytok vlhkosti, mráz, vysoké teploty, úpal, nedostatok a prebytok niektorých živín. V CHKO Poľana najviac porasty ovplyvňuje vietor, v menšej miere aj námraza, či sucho. V lesoch ponechaných na prirodzený vývoj nie sú tieto faktory vnímané ako negatívne, ale sú vnímané, ako súčasť prirodzených procesov formujúcich lesné ekosystémy. Aj anorganické javy vplyvom exogénnych procesov zvetrávajú.
- **biotické faktory** - niektoré druhy lesných živočíchov a rastlín, ktoré buď priamo ovplyvňujú dreviny a porasty, prípadne prítomnosťou znemožňujú obnovu a úspešný vývoj lesných biotopov. Najvýznamnejším biotickým faktorom v lesoch CHKO Poľana je nesporne podkôrny hmyz, ktorý výrazne formuje tak prirodzené, ako aj nepôvodné smrekové porasty. V súčasnosti sú týmto faktorom ohrozené najmä všetky nepôvodné

smrekové porasty, čo predstavuje cca 30 % výmery lesov v CHKO. Lokálne sa významnejšie prejavuje pastevný tlak kopytníkov, ktorý brzdí proces prirodzenej obnovy spásaním a poškodzovaním prirodzeného zmladenia hlavne deficitne zastúpených drevín (jedľa, buk, javory, jaseň). V menšej miere ovplyvňuje lesné biotopy aj rúbanisková vegetácia sťažujúca obnovu prirodzeného drevinového zloženia biotopov a staršie nepôvodné porasty smreka aj drevokazné huby. V lesoch ponechaných na prirodzený vývoj nie sú tieto faktory vnímané ako negatívne, ale sú vnímané ako súčasť prirodzených procesov formujúcich lesné ekosystémy.

- **antropogénne faktory** ovplyvňujúce stav lesných biotopov zaraďujeme nevhodné spôsoby hospodárenia v lese. Hospodárske zásahy spôsobujú vždy určité zmeny v lesnom ekosystéme/lesných biotopoch. Ak tieto narušujú ekologické hľadiská, vznikajú poruchy, ktoré následne vytvárajú vhodné podmienky pre pôsobenie rôznych činiteľov a podieľajú sa na zhoršení stavu lesných biotopov. Ide o nešetrné obnovné alebo náhodné ťažby, pri ktorých je odstránená značná časť stromov bez ponechania stromov na dožitie a hrubého odumretého dreva. Ďalej je to zalesňovanie stanovištne nepôvodnými ihličnanmi (smrek, v malej miere aj borovica, smrekovec). Aj nešetrné približovanie dreva môže spôsobiť poškodenie lesných biotopov, napr. zničením prirodzeného zmladenia drevín, alebo poškodenie zamokrených lesných aj nelesných biotopov pohybom ťažkých mechanizmov v rozmočenom teréne (poškodenie vegetačného krytu, odvodňovanie mokradí hlbokými koľajami najmä pri pohybe po spádnicí).
- **sociálno-ekonomické faktory** – pri bežnom hospodárení v lesoch nie sú vždy zohľadňované predmety ochrany. Je zrejmé, že bez dodatočných finančných podpôr, prípadne s rizikom záporného hospodárskeho výsledku dotknutého obhospodarovateľa lesa, nebude dostatočne zabezpečený priaznivý stav predmetov ochrany.
- **požiare** – sú veľkým rizikom a ohrozením, najmä v súvislosti so zmenou klímy a nahromadeným mŕtvym drevom v bezzásahových územiach, je dôležité vypracovať komplexný protipožiarny plán pre CHKO Poľana .

Faktory ovplyvňujúce stav nelesných biotopov

Negatívne:

- **Absencia primeraného obhospodarovania** a s tým spojená **následná sekundárna sukcesia**, ktorá sa prejavuje zarastaním lúčnych mokradných spoločností náletovými drevinami. Zánik tradičného hospodárenia na mnohých miestach je spojený s ústupom chovu hospodárskych zvierat, kedy na viacerých ťažšie prístupných lokalitách prebiehala v minulosti pastva hovädzieho dobytku, oviec či kôz. Opustenie ťažšie prístupných plôch vedie k vytváraniu krovinových porastov a zmene druhového zloženia vyskytujúcej sa vegetácie k vytváraniu lesných spoločností s dominanciou smreka, v menšej miere aj iných drevín (breza bradavičnatá, topol osika, vŕba rakytová) alebo krovinových porastov (trnka, ruža, krovité vrby, lieska) a zmene druhového zloženia vyskytujúcej sa vegetácie. V porastoch začínajú dominovať expanzívne druhy tráv, prestávajú sa uplatňovať konkurenčne slabšie druhy rastlín, akumuluje sa množstvo stariny a zvyšuje sa obsah živín v pôde, čo následne ešte urýchľuje zánik vzácnych travinno-bylinných spoločností.
- **Znižovanie počtu hospodárskych zvierat a strata záujmu o obhospodarovanie TTP v CHKO** – u významných poľnohospodárskych subjektov došlo k úplnému zrušeniu chovu oviec. Poľnohospodárske subjekty vzhľadom na nerentabilné hospodárenie na TTP vo vzdialenejších lokalitách v CHKO, tieto opúšťa (zaniká pravidelné pasenie resp. kosenie TTP a dochádza na niektorých lokalitách len ku jednorazovému mulčovaniu plôch (každoročne resp. raz za viacej rokov). V CHKO Poľana evidujeme aj úplne opustené lokality, kde už nie je predpoklad riadneho poľnohospodárskeho využitia (Výbohové,

Chvosty, S časť Hrochotskej Bukoviny, Minca). Strata záujmu o hospodárenie pri malých hospodároch vyplýva z nemožnosti prežitia z hospodárenia na pôde bez iných príjmov.

- **Strata prenosu/odovzdávania vedomostí a vytvárania vzťahu k pôvodnému spôsobu obhospodarovania krajiny** – zanikanie väzieb pôvodných obyvateľov regiónu k pôde a jej obhospodarovaniu.
- **Strata odbytových možností lokálnych produktov** – výrazným spôsobom na to vplyvajú ťažko dodržiateľné legislatívne predpisy a príliš vysoká reálna cena produktov.
- **Nevhodne nastavená dotačná politika** – pri súčasnom trende zabezpečenia potravinovej samostatnosti krajiny, ktorá logicky preferuje intenzifikáciu vo všetkých stupňoch potravinového reťazca, tradičné spôsoby produkcie nie sú schopné konkurencie.
- **Zlučovanie pozemkov pod obhospodarovanie veľkých poľnohospodárskych subjektov** – malí obhospodarovatelia často upúšťajú od hospodárenia na svojich pozemkoch, ktoré boli obhospodarované šetrnými spôsobmi (malá technika, pasenie malých stád hospodárskych zvierat a pod.) a pri ich prevode pod hospodárenie väčších subjektov (odkúpenie pozemkov, nájomné zmluvy a pod.) dochádza k ich obhospodarovaniu buď intenzívne a s použitím väčšej techniky alebo extenzívne (napr. mulčovaním). Na takýchto plochách dochádza k znižovaniu diverzity biotopov a druhov na ne viazaných.
- **Zalesňovanie nelesných pozemkov smrekom** - realizované v minulosti na viacerých miestach s výskytom bývalých pasienkov a lúk a s tým súvisiacia fragmentácia týchto biotopov.
- **Zástavba rôzneho druhu** – ako menej významný negatívny faktor je výstavba rodinných domov (v osídlených častiach CHKO) s významným zastúpením poloprírodných travinnobylinných biotopov. Na ohrození cenných lokalít nelesnej vegetácie sa podieľa aj rekreačná výstavba a v poslednom období aj umiestňovanie mobilných domov (lokality Kyslinky, Vrchslatina, Chrapková a Vrchslatina).
- **Sucho** – výrazný vplyv má tento faktor najmä na vlhkomilnú vegetáciu, avšak prejavuje sa aj v lúčnych spoločenstvách znížením tvorby biomasy, vitality druhov a produkcie semien, čo potenciálne ohrozuje populácie viacerých vzácných druhov.
- **Poškodzovanie lúk a pasienkov zverou** (napr. diviakom lesným a výnimočne v poslednom období aj medveďom hnedým).
- **Výskyt invázných druhov rastlín** – spôsobený absenciou obhospodarovania, narušením vegetačného krytu, zmenou vo vodnom režime, či prítomnosťou dopravných koridorov. V prípade CHKO Poľana sú zatiaľ známe lokality ako napr. Hrochotská dolina, Hutná dolina a dolina Bystrého potoka. Tieto sú pravidelne monitorované a invázne rastliny v zmysle legislatívy odstraňované. Výskyt invázných druhov má zatiaľ bodový charakter (okrem okraja komunikácie v Hrochotskej doline, kde je miestami líniový výskyt zlatobyľe).
- **Fragmentácia nelesných biotopov** – zarastanie lokalít, zmeny v spôsoboch obhospodarovania, či zalesňovanie nepôvodnými drevinami. Vznikajú malé izolované lokality, v ktorých však populácie druhov postupne miznú v dôsledku absencie akéhokoľvek kontaktu s inými populáciami.

Pozitívne:

- **Tradičné spôsoby obhospodarovania** vo forme kosenia alebo neintenzívneho pasenia hospodárskych zvierat sú nevyhnutné pre udržanie nelesných biotopov.
- **Výrub a odstraňovanie drevín** – ako nevyhnutná starostlivosť na lokalitách, ktoré zarastajú náletovými drevinami a tiež je z pohľadu ochrany prírody akceptovateľné aj ich frézovanie s následným využívaním pozemku na pastvu alebo kosbu
- **Realizácia projektov na revitalizáciu nelesných biotopov (LIFE IP NATURA)**

Faktory ovplyvňujúce stav populácií druhov rastlín

Druhy rastlín, ktoré sú predmetom ochrany v CHKO Poľana môžeme rozdeliť na dve hlavné skupiny. Tou prvou sú druhy prirodzených spoločenstiev, kde sa za optimálny spôsob starostlivosti považuje ponechávanie ich biotopov bez zásahu človeka. Ide najmä o druhy viažuce sa na lesné biotopy, prameniská, xerotermné kroviny s blokovanou sukcesiou, skalné steny, či sutiny, prirodzené vodné toky a rašeliniská so zachovalým vodným režimom.

Ide o tieto **negatívne faktory**:

- **Necitlivé zásahy do biotopov** – v prípade lesných biotopov ide najmä ťažbu dreva, pri ktorej dochádza k otvoreniu porastovej plochy a s tým spojenej tvorby rúbaniskovej vegetácie. Tá je tvorená väčšinou konkurenčne silnejšími druhmi, čo má za následok celkovú zmenu vegetácie.
- **Nesprávna štruktúra niektorých lesných porastov, nadmerné zakmenenie, nízka stabilita a nesprávne drevinové zloženie, zhoršený zdravotný stav a zanedbaná výchova.**
- **Zmena mikroklimatických pomerov** – pri odstránení porastu na väčších plochách dochádza k zvýšeniu stresu pre populácie citlivejších druhov rastlín. Ten sa môže prejavovať zníženou vitalitou, produkciou semien, alebo úplným zánikom populácie.
- **Poškodzovanie pôdneho krytu pri ťažbe, zväžaní a manipulácii s drevnou hmotou** - je nevyhnutné podotknúť, že niektoré druhy dokážu prežívať aj v bežne obhospodarovávaných lesoch, kde hospodárska činnosť pri určitej intenzite vytvára podmienky pre ich existenciu.
- **Poškodenie pramenísk (vrátane druhov a rastlinných spoločenstiev na nich viazaných).** Druhy viazané na rašeliniská s nenarušeným vodným režimom či lužné a rašelinné lesy sú ohrozené, okrem prebiehajúcich klimatických zmien, možným odvodnením či už úmyselným alebo neúmyselným (pohyb ťažkej techniky).
- **Poškodzovanie nelesných biotopov zverou** – druhy z čeľade *Orchidaceae* sú ohrozované diviakom lesným, ktorý intenzívne vyhľadáva a vyrýva ich hľuzy.
- **Zmena klímy (oteplovanie)** – vytvára postupné prirodzené sukcesné zmeny predovšetkým vo vyšších polohách (NPR Zadná Poľana).

Druhou skupinou sú druhy viažuce sa na poloprirodzené mokradné, lúčne, či travinno-bylinné spoločenstvá, ktoré v podmienkach CHKO Poľana vznikli vplyvom hospodárenia človeka a na aktívnom a pravidelnom zasahovaní sú závislé dodnes. Pre tieto druhy a ich biotopy (ako už bolo uvedené vyššie) sú najvýznamnejšie nasledovné **negatívne faktory**:

- **Absencia obhospodarovania a s tým spojená následná sekundárna sukcesia** – optimálnym spôsobom starostlivosti o tieto druhy sú tak tradičné spôsoby hospodárenia ako kosenie a neintenzívne pasenie.
- **Fragmentácia nelesných biotopov** – obmedzuje genetický tok medzi jednotlivými subpopuláciami druhov. Zníženie genetickej diverzity v populáciách môže viesť k zníženiu počtu produkovaných semien a následnému úbytku počtu jedincov na takto izolovanej ploche.
- **Sucho** – viaceré druhy veľmi citlivo reagujú aj na obdobia bez atmosférických zrážok. Bola pozorovaná súvislosť nižšieho počtu jedincov s nízkym stavom súhrnných atmosférických zrážok porovnávaných s ich dlhodobými priemermi. Tento faktor sa nemusí prejavovať len v okamžitom znížení počtu jedincov, ale aj skorším zasychaním

rastlín, znížením počtu kvetov a semien, čo má za následok oslabovanie jednotlivých populácií do budúcnosti.

Faktory ovplyvňujúce stav populácií druhov živočíchov

Vnútorne prírodné faktory

- **Sucho** – travinno-bylinné porasty na ktoré sú topicky či troficky viazané prevažne druhy ako napr. motýle rodu *Maculinea*, chrobáky, rovnokrídlovce, chrapkáč poľný, strakoš červenochrbtý, škovránok stromový.
- **Sukcesia** – vplyv na populácie druhov živočíchov na trvalých trávnych porastoch a nelesných plochách na lesnom pôdnom fonde, kde dochádza k opúšťaniu pôdy a jej následnému zarastaniu lesom. Minimalizovanie takéhoto vplyvu sukcesie vyžaduje efektívnejšie motivovanie poľnohospodárov k udržaniu hospodárenia na pôde vhodným nastavením dotácií.
- **Predácia** – v prípade druhov, ktoré sa dostali na pokraj vyhynutia môže byť významným ohrozujúcim faktorom. V podmienkach CHKO Poľana sa to týka napr. hlucháňa hôrneho, ale významnejšia môže byť pre všetky druhy na zemi hniezdiacich vtákov. Zvýšená početnosť druhov, ktoré výrazne redukujú druhy hniezdiace na zemi (napr. diviak lesný, medveď hnedý ale tiež kuny) sú negatívnym faktorom pri ochrane ohrozených druhov.
- **Pôsobenie prírodných činiteľov v lese** (vetrové polomy, sucho či pôsobenie podkôrneho hmyzu) – v prípade, že k týmto disturbanciam dôjde na väčšej ploche, majú negatívny dopad na hniezdiská niektorých dravcov, ktorým môžu zaniknúť dostupné hniezdne biotopy. Na zníženie dopadov tohto faktoru je dôležité, aby pri hospodárení v lese boli porasty dostatočne štruktúrované a minimalizované rovnoveké kultúry. Tým sa podarí vplyv na porasty, a teda aj na hniezdiská druhov obmedziť. Obdobne aj dôsledok vetrových polomov v hniezdnom období spôsobujúci zmarenie hniezdenia možno minimalizovať vhodným štruktúrovaním porastov, ako aj udržiavaním populácií druhov na dostatočne veľkej úrovni, aby dokázala prekonať aj roky s nižšou hniezdnou úspešnosťou.

Vnútorne človekom podmienené faktory

Splnenie cieľov ochrany môže byť značne limitované, alebo modifikované viacerými človekom podmienenými faktormi. Pomerne významná časť na lesné prostredie viazaných druhov potrebuje pre svoju existenciu špecifické podmienky, ktoré nachádzajú najmä v prírodných lesoch. Dlhodobé intenzívne obhospodarovanie lesov spôsobilo, že veľká väčšina lesov CHKO Poľana má výrazne pozmenené prirodzené drevinové zloženie (smrek – buk) a aj štruktúru. Cieľom ochrany prírody by malo byť postupné obnovenie drevinového zloženia lesných biotopov, zvýšenie počtu starých stromov s dutinami, zvýšenie podielu hrubého odumretého dreva, diverzifikácia vertikálnej štruktúry porastov. Zachovanie a vytvorenie malých lesných mokradí by výrazne prispelo k zlepšeniu stavu populácií viacerých druhov obojživelníkov.

- **Zmeny stavu nelesných plôch** (opúšťanie pôdy, rozorávanie trvalých trávnych porastov, spôsob a čas kosby a pod.) – tieto faktory môžu viesť k zníženiu dostupnosti hniezdných biotopov pre viaceré druhy, ako je napríklad chrapkáč poľný alebo prepelica poľná, ale aj k zníženiu dostupnosti potravy pre ďalšie druhy, ktoré tu majú lovné teritórium. Pre niektoré druhy je dôležité udržiavanie ovocných sádov a rozptýlenej zelene v intravilánoch obcí či ich blízkosti (napr. žlna zelená, krutihlav hnedý, ďateľ prostredný).

- **Nedostatok dutinových stromov** v porastoch a na nelesných plochách (vhodných pre dutinové hniezdiče (ďatľovité, mucháriky, sovy) a lesné druhy netopierov. Potrebne je ponechávať stojace mŕtve stromy v porastoch a udržiavať, resp. zvyšovať podiel starej stromovej vegetácie v osídlení a okolí.
- **Nevhodné zásahy do vodných tokov, regulácie tokov a úpravy ich brehov či znečistenie** – likvidácia topických aj trofických podmienok viacerých druhov rýb, vtákov a obojživelníkov.
- **Strata reprodukčných lokalít** – vplyvom sucha a ľudskej aktivity môže dochádzať k zániku malých mokradí slúžiacich pre rozmnožovanie obojživelníkov
- **Úmyselné či neúmyselné vyrušovanie** – vyrušovanie druhov pri realizácii bežnej hospodárskej činnosti (poľnohospodárstvo, lesníctvo), ale aj vyrušovanie pri vykonávaní rôznej neusmernenej rekreačnej činnosti – napr. pohyb mimo vyznačených chodníkov, skialpinizmus, fotografovanie, pohyb motorovým vozidlom mimo vyhradených miest atď. (neúspech pri hniezdení resp. výchove mláďat (napr. u hlucháňa), vyrušovanie v čase brloženia a vyvážania mláďat (napr. medveď)).
- **Nedostatočná komunikácia s verejnosťou pri prijímaní opatrení pre ochranu prírody** – potreba poukazovať na význam ekosystémov a ochrany prírody nielen z pohľadu ekonomického, ale celkového prínosu pre kvalitu života (zachovanie lesov pre ochranu pred povodňami, dostatok kvalitných vodných zdrojov, vhodnosť mikroklimatických podmienok a pod.). Vhodný spôsob a intenzita komunikácie s vlastníkami a užívateľmi pozemkov (najmä rozhodujúcimi), so samosprávami, orgánmi štátnej správy, podnikateľmi či vedeckými inštitúciami
- **Nedostatočné poznanie pri niektorých druhoch** – pre niektoré špecifické druhy živočíchov (napr. skupiny hmyzu, netopiere) chýbajú poznatky o ich výskyte a rozšírení v CHKO. Tieto poznatky by mali slúžiť ako pomôcka pre ich implementáciu do ochranných návrhov a usmernení a regulácii ľudských aktivít.
- **Nedostatočný manažment niektorých chránených druhov (populácia medveďa hnedého, v posledných rokoch aj vlka dravého a vydry riečnej)**

Vonkajšie prírodné faktory

Na dlhodobé ciele vplýva aj viacero vonkajších prírodných faktorov. Spomedzi nich majú na naše populácie dopad nasledovné:

- **Extrémy počasia na migračných trasách a zimoviskách vtákov a netopierov** – napr. pre druhy ako prepelica poľná, muchárik bieločrký, muchárik malý, krutohlav hnedý, chrapkáč poľný, žltochvost hôrny, včelár lesný, strakoš obyčajný nie je pre zachovanie ich populácií dôležité len udržanie vhodných podmienok na hniezdenie v samotnej CHKO Poľana. Takmer rovnako dôležitú rolu hrajú aj podmienky na zimoviskách a migračných trasách mimo Slovensko. V prípade suchých rokov vedúcich k nedostatku potravy na zimoviskách tak môže byť mortalita uvedených druhov vyššia a môže viesť aj k nižšiemu obsadeniu hniezdísk a zimovísk. Na minimalizovanie tohto vplyvu je potrebné udržiavať biotopy uvedených druhov v dobrej kvalite za účelom zvýšenia hniezdnej úspešnosti, ktorá bude úplne alebo aspoň čiastočne kompenzovať potenciálne straty na zimoviskách a migračných trasách v dôsledku poveternostných extrémov.
- **Globálna zmena klímy** – táto vedie už v súčasnosti k posunu areálu rozšírenia niektorých živočíšnych druhov a ovplyvňuje aj druhovú skladbu biotopov. Extrémne výkyvy počasia môžu znamenať nižšiu reprodukčnú úspešnosť niektorých druhov (napr. kurovité) čo môže viesť k znižovaniu početnosti až zániku lokálnych populácií. Rovnako aj prípadné zmeny v zrážkových pomeroch (ich pokles) sa môžu negatívne dotknúť populácii obojživelníkov. Zvyšovaním suchých období v letných mesiacoch môže viesť k zvýšenému tlaku

obyvateľov na vodné zdroje, čo negatívne ovplyvní tieto stanovišťa. Je preto potrebné realizovať opatrenia, ktoré vedú k udržaniu autochtónnych druhov fauny, u ktorých to je možné a zároveň vytvoriť vhodné podmienky pre celkové udržanie stability ekologických funkcií krajiny a jej autoregulačných mechanizmov. Dlhšie obdobia bez zrážok hlavne v teplejšej polovici roka výrazne znižujú prietoky a hlavne v menších tokoch môžu spôsobiť kolaps vodných ekosystémov v prípade vyschnutia tokov čo postihuje všetky vodné živočíchy (ryby, rak riečny).

- **Šírenie nepôvodných invázných druhov šeliem a ostatných živočíchov** – môže do budúcnosti vplývať na populácie pôvodných druhov živočíchov.

Vonkajšie človekom podmienené faktory

Viacere antropické faktory s pôvodom mimo územia CHKO Poľana môžu tiež významne prispieť k horšiemu ako očakávanému naplneniu dlhodobých cieľov. V niektorých prípadoch môžu tieto faktory spôsobiť aj vymiznutie niektorých predmetov ochrany (sťahovavé druhy vtákov).

Na naplnenie cieľov ochrany môže negatívne pôsobiť aj celková nepriaznivá ekonomická a sociálna situácia v Európe. V prípade nepriaznivého vývoja ekonomiky sú prioritou iné opatrenia, a teda aj celkové vnímanie ochrany prírody ako priority sa môže posunúť na nižšie úrovne a sťažiť tak dosiahnutie dlhodobých cieľov. Na minimalizovanie dopadu tohto vplyvu je potrebné systematicky upozorňovať na prínosy zachovanej prírody, ktoré poskytujú služby spoločnosti nezávisle od ekonomickej situácie (napr. vodozadržná schopnosť zachovalých lesov a mokradí, pričom tieto biotopy sú dôležité aj pre prežitie predmetov ochrany a pod.).

- **Bariérový efekt cestných komunikácií výstavba infraštruktúry rozširovanie a spájanie sa zastavaných území (fragmentácia krajiny)** – ovplyvňuje populáciu veľkých šeliem (medveďa hnedého, vlka dravého a rysa ostrovida, mačky divej) vyskytujúcich sa v CHKO Poľana. Jedná sa o prvky, ktoré sú vo väčšej miere situované v okrajových častiach územia a predovšetkým mimo územia CHKO. Dochádza ku kolíziám s dopravnými prostriedkami a prerušenie migračných koridorov medzi Poľanou a okolitými lesnými oblasťami (obmedzením toku génov spôsobuje aj stratu genetickej diverzity). V oblasti územného plánovania, vydávania územných rozhodnutí a stavebných povolení, ale aj v oblasti ochrany prírody, by mali byť presadzované opatrenia na zachovanie alebo zlepšenie priechodnosti krajiny pre živočíšne druhy. Súvislá zástavba predovšetkým v niektorých častiach Detvy a Hriňovej, veľký stavebný boom v posledných 10 – 15 rokoch situáciu ďalej zhoršuje. Legislatívna ochrana existujúcich biokoridorov je nedostatočná.
- **Nedostatočný a nelegálny lov** – môže čiastočne ovplyvniť populácie druhov šeliem.
- **Nadmerné medzidruhové interakcie ako dôsledok nesprávneho manažmentu (diviacia zver – populácia hlucháňa, medveď hnedý – lesné opel'ovače, vlk dravý – jelenia zver, vydra riečna – pôvodná druhy živočíchov vo vodných tokoch Poľany a pod.).**
- **Zhoršenie zdravotného stavu zveri (vplyv na šelmy)** – negatívne napr. na šelmy môže vplývať zdravotný stav koristi. Patria k nim predovšetkým infekčné a parazitárne ochorenia a intoxikácie. Tiež je potrebné realizovať opatrenia minimalizujúce riziko prenosu ochorení napr. z pastierskych psov, ktoré sa dostávajú do možného kontaktu s vlkami. Rovnako je potrebné, aby bol posudzovaný zdravotný a genetický stav rysa a vlka na národnej a populačnej úrovni.
- **Odbery povrchovej a podpovrchovej vody obyvateľmi** – odbery vody na zavlažovanie, zachytávanie prameňov, čerpaním podzemnej vody alebo napĺňanie súkromných vodných

plôch môže spôsobovať poklesy hladiny v tokoch či v podzemných rezervoároch (hlavne v suchých obdobiach).

- **Znečisťovanie vody v tokoch** - ovplyvňuje aj malé horské a podhorské potoky (poľnohospodárstvo, menšie prevádzky s toxickými a nestabilizovanými odpadmi, acidifikácia, komunálne znečistenie - komunálny odpad, výpusty žúmp). Znečistenie tokov má najväčšie vplyvy na distribúciu a abundanciu, rýb, obojživelníkov, vydry a tiež ostatné druhy živočíchov viazaných na vodné biotopy.
- **Používanie pesticídov a herbicídov na poľnohospodárskych plodinách** – znižovanie diverzity hmyzu a drobných stavovcov môže negatívne vplývať na potravnú ponuku živočíchov (netopiere, dravce a pod.), ktoré tieto plochy využívajú na zber potravy.
- **Zmena životného štýlu najmä príst'ahovaného obyvateľ'stva** – upúšťanie od hospodárenia.